

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 60

Şubat 2019

Editörler: Meral Sözen, Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Burak Sarı

Ses Teknik Destek: Burak Sarı

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

Editörden.....	3
EEEH DERGİ BEŞ YAŞINDA.....	6
GÖRENLERİN GÖRMEYEN ALGISI ÜZERİNE.....	10
EEEH DERGİ BANA NELER ÖĞRETTİ?.....	14
BEN EEEH DERGİ.....	16
CEVAPSIZ SORULAR.....	18
Sahte Düşün.....	21
SORULAR SORULAR... ..	24
OKUDUKÇA ANLAMAK; ANLADIKÇA DARALMAK	27
ENGELLİLİK TARİHİNE VE BUGÜNE üreme hakkı açısından BİR BAKIŞ.....	30
BİRİ BİZİ GÖZETLİYOR.....	33
İYİ NİYET VE YÖNTEM ORANSIZLIĞI ÜZERİNE.....	35
EVDEN EVE YOL VARDIR.....	37
EBEVEYN İLE GÖRME ENGELLİ ÇOCUK NASIL OYNAMALI?.....	40
ETKİYE TEPKİ.....	44
VAROLUŞU HAREKET OLANIN ZAPTEDİLME AZABI	47
VEDA.....	50

Editörden

Merhabalar kıymetli okurlar.

Bu sayı dergimizin tam 60. sayısı. Yani aralıksız beş yıldır sizlerle. Bu bizim için tarifsiz bir mutluluk ve gurur. Öncelikle siz okurlarımıza ve sonra da EEEH Dergi'ye bugüne kadar emeği geçen herkese içten teşekkürlerimizi sunarız.

Editörlük işlerini emin ellere devrettiğimden beri giriş yazısı yazmamıştım. Fakat taa en başından beri içinde olduğum bu oluşumun, bu özel sayısında sizleri selamlama şerefine bir defa daha nail olmak istedim. Beşinci yıl özel sayımıza hoşgeldiniz. Şahane bir sayıyla, işte karşınızda EEEH Dergi ekibi.

Açılışımızı siz okurlarımızın EEEH Dergi hakkındaki duygu ve düşüncelerini paylaştığı cümlelerle yapıyoruz. Katkıda bulunan herkese bir defa daha teşekkürler. Güzel duygu ve düşüncelerinizi okumak bizi hem çok mutlu etti hem de motivasyonumuzu arttırdı.

Berre Gümüş dergimizin doğum günü şerefine, bir gören olarak, görenlere körlüğü anlattığı enfes bir yazı paylaştı bizlerle; çok içten, çok dürüst, çok etkileyici. Okuyun ama okumakla kalmayın, okutun.

Habil Bozkurt da dergimize yönelik duygu ve düşüncelerini bir yazıyla anlatmayı seçen okurlarımızdan. Ne mutlu bizlere ki okuyucularımızın hayatlarına böylesine dokunabiliyoruz.

Sevgi Mart bu ay EEEH Dergi oldu bizler için. EEEH Dergi bundan daha güzel anlatamazdı kendini.

Gülcan Altun, 60. sayıya özel, 'Bu dergi neden okunmalı? Okumayanların derdi ne? gibi çok önemli sorulara verdiği yanıtları içeren yazısıyla bizlerle, elbette tatlı sert üslubunu da yanında getirmiş.

Bu kadar doğumgünü tantanası yeter. Hazır Gülcan ortamı ciddileştirmişken, irdelememiz gereken bazı konulara da gözatalım.

Öyle görünüyor ki Burak Sarı Gülcan'a inat şamata devam etsin istiyor. Bu ay "Sahte Düğün" başlıklı kurmaca ama gerçek bir yazıyla karşımızda. Şaka bir yana, Burak'ın yazısı "miş gibi" yapmaktan mutlu olan bazı insanları anlatıyor. Bu kadar mı önemli beyaz gelinlik giymek?

Beyza Ünal ise cetvelin taa öteki ucundan sesleniyor bizlere. Birileri sahte düğünlerle anlık mutluluklar yaşaya dursun, Beyza sakatlıkla gurur duymaktan bahsediyor.

Bununla da kalmıyor, “gelecekte olan geçmişi etkileyebilirse ya da geleceğin getireceklerini bilerek şimdiyi yaşamak mümkünse?” gibi iki ilginç soruya yanıt arıyor. Beyza'nın yazısının adeta bir örneği olarak yazılmış yazımla ben, Elif Emir Öksüz bu ay huzurlarınızdayım. Engellilik hakkında okuyup öğrendikçe, bazı anılarıma ilişkin duygularım nasıl da değişti bunu anlatıyorum.

Biraz daha derinlere inip karanlık sulara dalalım. Engellilerin kısırlaştırılması diye bir şey duydunuz mu hiç? Deniz Aydemir Döke, bugün “modern” diye nitelenen bir ülkede, Amerika'da nasıl yıllarca bu iğrenç uygulamanın yasal olarak sürdüğünü anlatıyor. Deniz çok yerinde bir soru sormuş : “Bir engelli kısırlaştırmak engelli bireyin mi yoksa onu istismar edenin mi yararınadır?”

Her şeyimize başkaları karar vermek istiyor. Bizim için ne doğru, ne yanlış herkes bizden iyi biliyor. Yeri gelince de müdahil olmak için fırsat kolluyor. Engin Yılmaz kısa ve öz yazmış; her anımız izleniyor, bakalım ne kadar sapıyoruz sağlamlıktan ve sağlamlardan diye.

Konuk yazarımız Muzaffer Eskin de Engin'den habersiz benzer bir konuya değinmiş. İnsanların müdahil olma kısmını ele aldığı bu yazıda, madem burnunu sokacaksın bari doğru olsun felsefesiyle yardımsever vatandaşlara bazı önerilerde bulunmuş.

Haydi biraz moralleri yükseltelim. Meral Sözen çok içaçıcı bir yazıyla karşımızda. Acaba kaçımız Meral kadar şanslıyız? Ya da hep beraber şanslı hissedebilmek için nasıl bir yola çıkmalıyız? Meral neden mi şanslı? Okumadan bilemezsiniz.

Canan Çam Yücel görme engelli çocukların gelişimine olumlu katkı sunabilecek oyunlar ve oyuncakları ele aldığı yazısında, tüm ebeveynlere bir sürü güzel ipucu dağıtıyor, onlar da Meral gibi kendilerini şanslı hissedebilsinler diye.

Bir başka özgürleştirici yazı da Bahar Yavuz'dan. Bahar bu yazısında, özgürlüğün kokusunu özgür bırakmak için yanıp tutuşuyor.

Konuk yazarımız Mustafa İşçier, sizleri kahkahalara boğacak bir yazıyla aramızda. Sakın ola bir şeyler yiyip içerken okumayın. Bizden söylemesi.

Evet, geldik bir sayının daha sonuna! Artık veda vakti, hem bizim için hem de, varlığına ne kadar teşekkür etsek az olan, Pınar Yavuz için. Pınar bir süre aramızda olamayacak iş yoğunluğu nedeniyle. Fakat gitmeden önce size söyleyecekleri var.

Bu ay sizlerin de katkısıyla, neredeyse iki sayılık yazıyı bir arada sunan bir doğumgünü sayısı hazırladık. Bir dahaki sayıda buluşuncaya dek sizlere iyi okumalar.

EEEH DERGİ BEŞ YAŞINDA

Sayı: 60, Şubat 2019

EEEH Dergi benim için, kelimelerle el ele tutuşulabileceğini öğrendiğim, hayatımın en anlamlı varlıklarından; ve her kulacımda asla vazgeçemeyeceğim dostlar bulduğum, yüzmekten asla bıkmayacağım sonsuz bir okyanus.

Sevgi Mart

EEEH Dergi, bize dair her şeyin tarihe not düşülmesidir. EEEH Dergi hayattır.

Burak Sarı

EEEH Dergi benim için, çok şeyi öğrendiğim, birçok farklı bilgiye bir arada ulaştığım, bazen kaynak olarak kullandığım ve engellilik algımı değiştiren bir dergi oldu.

Olgun Yılmaz

EEEH Dergi benim için, körlük mücadelesinde bir çığır açmak demek; EEEH Dergi, bilincimin açılması; aynı sorunlar etrafında farklı hayatlarla büyük bir mücadeleye ortak olmak demek. EEEH Dergi benim için emek demek; ayrımcılığa da ayrıcalığa da karşı olmak demek; EEEH Dergi, eşit, erişilebilir, engelsiz bir hayata gururla eşit katılmak demek. İyi ki varsın EEEH Dergi; hep var olman dileğimdir.

Nuri Turhan

EEEH Dergi iyi ki var. Erişilebilir yaşamın bir hak olduğunu bizlere ve gelecek kuşaklara aktarmanın bir aracı olduğu için teşekkürler.

Erol Çorbacı

Okumak kadar dinlemek de bir güzel eylemdir. İyi şeyler yapıldıkça, güzel oluyor. Yayın kulvarında Dünyaya seslenmeye devam eden derginizi ve emek verenlerinizi tebrik eder, Daha uzun soluklu olmasını temenni ederim.

Necati Onur Bağlı

EEEEH Dergi benim için, engelliler dünyasında anlamı çok önemli, farklı ve yepyeni bir pencere açtı.

Nuri Koçak

EEEEH Dergi, ufkumuzu aydınlatan, birçok bilgiye erişebildiğimiz ve engellilerin sorunlarını en güzel bir şekilde irdeleyen bir platform benim için. Teşekkürler EEEH Dergi yazarları ve yöneticileri. Teşekkürler Engelsiz Erişim Derneği.

Nebi Kaban

“Eeeh!” dedik, “Bu yaşamda biz de varız” dedik. Çıktık yola, Engelleri aşı aşı, birlikte koşa koşa, kabul ettirdik kendimizi paşa paşa. Yaşa özgürlük yaşı. Gerçekten biraz bizden biraz toplumdan, hepsi iç içe, dopdolu paylaşımlar... Nice sayılara birlikte. Yılmak yok, vaz geçmek hiç yok. hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için. Kurtulmak yok tek başına; ya hep beraber ya hiçbirimiz.

Erdoğan Güner

Altmış yıl demek, benim okuryazarlığım demektir. Ne güzel tesadüf altmış yedi yaşındayım; altmış yıldır okuyup yazıyorum ve onca zaman içinde ilk ve son makalemi EEEH Dergi'ye yazdım. (Bkz. EEEH Dergi, sayı 10, Köpeğim ve Ben) EEEH Dergi de altmışıncı sayıya ulaştı. Dile kolay, bu beş yıl demek; her ay bizlere seslenir ve her sayıda içinde kendimizden bir şeyler buluruz. Dergi ekibinin bu mutlu heyecanına tüm kalbimle katılıyorum. Yayın hayatınızın altmış sayılara değil nice altmış yıllara ulaşması dileğiyle, tüm yayın ekibini kutlarım. Yolunuz açık olsun.

Mustafa Dinçer

Dergiyi okumaya başlayalı çok olmadı. Ama okuduklarımın hepsi çok samimi yazılardı. Bebek bakımı konusunda merak ettiğim şeyler vardı. Bu konuda bir sürü şey buldu Google. Ama arasında dergide Deniz Hanım'ın yazısını gördüm. O gün sayının birçok yazısını okudum. Çok zevkliydi. Sosyal medya hesabımdan takibe aldım. Okudum, okudum. Yazar ekibinin enerjisi, hayata bakışı, delidolu hareketli tarzı hayran bıraktı beni kendine. Başarılar. Seviyorum sizi.

Kübra Ev

EEEH Dergi benim için, eşit, erişilebilir, engelsiz bir hayat için mücadele verilen özgür bir ortam. İyi ki varsın EEEH Dergi ve iyi ki ben bu sıcak aile ortamının bir parçasıyım.

Canan Çam Yücel

EEEH Dergi benim için, yeni keşfettiğim bir denizin, varılmayı bekleyen karşı sahilidir.

Can Serhat Bağrıyanık

Bu derginin büyümesine, bir okur olarak benim de bir katkı varsa, bundan mutluluk duyduğumu söylemek isterim. EEEH Dergi, bana haklarımı aramamda daha cesur davranmam ve yazıları okudukça toplum içinde özgüvenimin daha yüksek olması konusunda katkı sağlayan bir kaynak.

Ferhat Selvi

EEEH Dergi, yalnız olmadığımın en somut göstergesidir. Var olsun sesimiz.

Meral Sözen

EEEH Dergi'yle tanışmak benim için, uzun süredir görüşmediğim yakın bir dostla tekrar sohbet etmek gibiydi.

İbrahim Ünsal

EEEH Dergi benim için, umutlu dayanışmanın, dirençli mücadelenin, tıpkı aynı nehirde ikinci kez yıkanılmayışı gibi, her ay ve her yazıyla yeniden şekillenip güzele, özgürlüğe, geleceğe doğru evrilmesidir.

Bahar Yavuz

EEEH Dergi Benim için, engellilik üzerine kafa yorup, öğrendiğim ve düşündüğüm şeyleri paylaşmak, bir yerlerde belki bir iz bırakabilmek. Çoğuyla yüz yüze hiç tanışmadığım yazar arkadaşlarımla sınırsız bir dostluk kurmak demek.

Deniz Aydemir Döke

EEEH Dergi benim için, uzun bir süre severek takip ettiğim, sonrasında bir parçası haline geldiğim, kendi büyürken bizi de büyüten ve güçlendiren bir dayanışma ortamı... Hep birlikte nice senelerimiz olsun!

Beyza Ünal

EEEH Dergi ve Engelsiz Erişim ile birlikte ben, erişilebilirlik, eşitlik ve engelsizlik kavramlarına yepyeni anlamlar yükleyip bunları hayatın içine yedirme savaşının içinde, nasıl bir Mücadele verildiğini gördüm. Ne mutlu ki bu oluşumların küçük de olsa bir parçasıyım.

Gülcan Altun.

EEEH Dergi benim için, farklılıkların gücünü, farklılıkların biricikliğini çok daha güçlü çok daha özümseyerek kavradığım bir yol gösterici oldu bugüne dek. Kim bilir daha neleri öğretecek.

Engin Yılmaz

GÖRENLERİN GÖRMEYEN ALGISI ÜZERİNE

E. Berre Gümüş

eberre@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Ocak ayı sonunda 39 yaşımı doldurdum ve o günlerde aklıma gelen bu yazıyı, EEEH Dergi'nin 5. Yaş sayısında paylaşmak çok güzel.

Son 4 senedir üniversitenin engelli biriminde çalışıyorum. Bu sürede engelli ve engelsiz kişileri gözlemlene şansım oldu. Ağırıklı olarak görmeyenler, bazen bedensel engelliler az da olsa işitme engellilerle çalıştım. Çalıştım derken yanlış anlaşılmasın, yaptığım iş memuriyet ya da teknikerliğin ötesinde değil. Engelli kişilerin tedavi/rehabilitasyon ya da gelişimi ile ilgili bir eğitimim ya da bilgim yok. Bazı duyarlılıkların, aktivist hareketlerin veya bir yola baş koymaların yadırgandığı bir çevreden geldim. Her şeye "normal" tepkiler verilmeli, "durumlar" abartılmamalı, öyle çokbilmiş olunmamalıydı.

O çevreden Boğaziçi Üniversitesi'ne gelmek benim kararımı ve zaten bu aşırı normalleştirmeden yılmıştım. GETEM'de çalışmak tesadüftü ve bu tesadüfün sebepleri ile sonuçları bambaşka bir yazının konusu. Bunu özellikle ifade etmemin sebebiyse, eğer tesadüfen GETEM'e transfer olmasaydım "aA burada böyle bir iş var, ben bu ofise transfer olayım" gibi düşünceler benim aklıma gelmezdi.

Konuyu daha da uzatmadan sadede geleyim ve hatta bodoslama dalayım; görmemek dünyanın sonu değildir, engellilik dış dünya düzeninin farklı yapıdaki insanlara koyduğu settir. Çok sert gelebilir ama bunca sene engellilerle çalıştıktan sonra, insanların gözünde acıma ve korkma hissi görmek beni sinirlendiriyor.

Hala kaçmadıysanız daha yumuşak anlatayım neden değildir. Eğer doğuştan engelli değilseniz, geldiğiniz noktada hala bir engeliniz yoksa, bir gün engelli olmak sizi korkutur. Bu acıkmak kadar doğal bir insani içgüdüdür. Bu güdü sizi tehlikelerden de korur; herhangi bir duyunuzu kaybedecek saçma hareketler yapmaktan kaçınırsınız.

O yüzden de körlük size karanlık, sağırılık sessizlik, bedensel engelse felaket gelir. Oysa bunun içine doğmuş, erken yaşta engellilikle tanışmış insanlar için bu "normal"dir. Kesinlikle yanlış anlaşılma istemem, kast ettiğim şey şu: bu onlara size geldiği kadar korkunç gelmez, yoksa hayatları kolay değildir. Ama zorluğu çıkaran

bizim kurduğumuz düzen, ben senin yerine yaparımcı acıma duygusudur. Bu nedenle, “Hayattan rengi alın geriye ne kalır ki” gibi saçma reklamlar, gözünü bağlayıp körlük deneyimi yaşatarak insanlara empati kurdurmaya çalışmak gibi popülist ve acımayı tetikleyen işler sosyal sorumluluk ya da tamliğin methi olarak sıkça karşımıza çıkar.

Bir görmeyeni anlamak mı istiyorsunuz? Etrafınızdaki yazıların tümünün kabartma olduğunu düşünün, ve parmak uçlarınızın bu yazıyı hissedecek hassasiyette olmadığını. Herkesin kabartma yazı okuduğu, iğneyle kağıdı delerek yazı yazdığı bir dünyada sizin bunları yapamadığınızı düşünün. Ne hisseder ne yapardınız? Bana okusan da ben de öğrensem derdiniz değil mi? Çünkü bu o kadar kolay bir dönüştürmedir ki engeliniz için “utanır” kendinizi yetersiz hissedersiniz.

Bu kabartma dünyada sizin çevrenizle kurmaya çalıştığınız ait olma ve yaşama isteğine rağmen sürekli “engelle” karşılaşırsınız. Aklınıza gelebilecek tüm aletler, yaşam alanları, neşe kaynakları dokunabilenler ve koku hissi kuvvetliler için tasarlanmış olsun. Bu sizin için tasarlanmamış ve size yer açılmamış dünyada size sürekli acıyan ve kendi başınıza bir şey yapmanızdansa sizin yerinize işleri halletmeye meyilli kişilerle yaşadığınızı düşünün.

İnsan deneye yanıla, ödül ala ala öğrenir. Hiç birimiz doğuştan “tam” olanlarımız bile anamızın karnından eğitilmiş çıkmayız. Hareketlerimiz, davranışlarımız da içine doğduğumuz çevrece şekillendirilmeye çalışılır. Burnunuz koku almaz, parmak uçlarınız çok az hissederken bir yemeğe övgü düzdüğünüzde tuhaf karşılanırsınız. Kokusunu almadan nasıl görür görmez güzel olduğuna karar verdiniz ki? Ya numara yapıyorsunuz ya da aslında koku alıyor ve hissediyorsunuz. Dahası maşallah tam biri gibi kokluyor dokunuyorsunuz.

4 senede GETEM beni evriltti. Başlangıçta tek tesellim kişileri oldukları gibi kabul eden ve acıma hissi gelişmemiş biri olduğumdu. Ama hayat insanı sınamaktan vazgeçmiyor. Defalarca engellilikle ilgili bireysel düzenlemelere “Ya ama o öyle olmaz ki!” diye itiraz ederken buldum kendimi. Geldiğim çevre icat çıkarmaktan hoşlanmazdı. Neden görme engelli biri çizim yapsındı, mühendis olsundu, kim uğraşacaktı bunlarla?

GETEM daha çok bilinse de, aslında Engelsiz Erişim Derneği uğraştı. Ben de onların çabalarını her zaman hayranlıkla izledim. Şimdi daha da sadede gelirim sevgili gören kardeşlerim;

Görmemek karanlık değildir, bir kitap okumakla görmeyen birine ışık olmazsınız. Sadece sizin yapabildiğiniz bir eylemi yapamayan kişiye yardım etmiş, yoldan bir taşı kaldırmış olursunuz.

Görmeyenler de tabiattan, manzaradan, spordan, sanattan zevk alırlar. Allah onların görmesini alıp yerine harika bir kalp vermemiştir, beyinleri gayet hayatta kalma içgüdüleriyle tıpkı sizlerin de bazı duyularınızın diğerinden gelişmiş olabileceği gibi evrilmiştir.

Görmeyen biri muhtemelen sizden daha çok kitap okumuş, daha kültürlüdür. Zira sizin alıp da okumadığınız kitapları o günler, haftalar, aylar hatta yıllar bekleyerek elde etmiştir. (Basit bir istatistik ekleyeyim; ev telefonundan ulaşılan telefon kütüphanesinde 750 eser vardı. Kaç kere “Ben o kitapların hepsini okudum, yeni kitap ne zaman ekleyeceksiniz” diyen görmeyenlere, “Maalesef sponsor firma ne zaman talep ederse, ama dilerseniz GETEM’de binlerce kitap var, oradan dinleyebilirsiniz” dedim.)

Görmeyen biri sizinle göz teması kurabilir de kuramayabilir de. Körlük baya geniş bir skaladır, türlü çeşidi vardır. Sizinle göz teması kuran bir kör kendini geliştirmiş değildir, muhtemelen göz teması kurmak zorunda hissetmiş ve bunu öğrenmiştir.

Görmeyenler sizin gibi yemek yiyemeyebilir. Çünkü fedakâr anneleri onlara ya yedirmiş, ya yedikten sonra arkasını toplamış ya da en az pasaklı şekilde yiyebileceği gibi yemek yemesini öğretmiştir.

4 senedir tanıdığım, aktivist ve cesur bir arkadaşımınla tamamen tesadüfen görme engelliler için çatal bıçak kullanımı atölyesinde karşılaştık. Görmüyor. Ben ekmeğe bir şey sürmenin taktiklerini öğretiyordum. Ki sofrada adabı konusunda hiç de iyi değilimdir. Sadece kendi deneyimimi anlattım. Bir kere de nasıl yapacağını dokunarak gösterdim. Sanırım sizin de ilkokul öğretmeniniz yazamadığınız f harfi için elinizi tutmuştur. Arkadaşım kendi ekmeğine yağı sürdü ve dedi ki “Bu kadar mıydı?” Bu kadardı. Maalesef sadece bu kadardı.

Herhangi bir engeli olan kişi sizden ya da benden daha iyi ya da daha kötü değildir. Lafı uzatmak istersem iyi ve kötü insan tanımımızı sorgulamaya kadar gidebilirim, konu çok uzadı zaten. Sadece insandır, sizin gibi politik/dini bir tarafı, insanca pek insanca duyguları ve halleri vardır. Yani yapmak istemediğiniz bir şeyi yaparak o saf insana yardım etmiyor kendinizi kullanıyor da olabilirsiniz. Ne yazık ki bunu yapmanızın tek nedeni acıma duygunuz ve vicdanınızı rahatlatma isteğinizdir.

Bana defalarca “Ama sen çok alışmışsın onlara” dendi; “Sen de kendini bu işe kaptırma” dendi. Üzücü ve ürpertici olan, bu sözlerin daha hak arayışında olan insanlardan gelmesi oldu benim için.

Bugün size şunu tavsiye edebilirim; karşınızdaki her kim olursa olsun önce onun sınırlarını anlayın. Kendi sınırınızı da koruyun ve acıyaktansa paylaşmayı deneyin.

Sevdiğiniz kitabı biri için seslendirin, tarayıp metne çevirin, yolda duraksadığını görünce önce sorun, bir ortama girdiğiniz de ya da görmeyen biri ortamınıza girdiğinde onu görmezden gelmeyin. Çok zorlanıyorsanız siz yine gözlerine bakarak konuşun, eh sesin geldiği yeri anlamakta bizden daha yetenekliler elbet size dönerler.

Ve kimin ne amaçla düzenlediğini hala anlayamadığım tiyatrolara gitmemek üzere bilet alıp vicdanınızı rahatlatacağınıza, bir işin ucundan tutun. Zaten herkesin kendi mahallesine çekildiği şu günlerde bir arada yaşamak ve paylaşmak size de iyi gelir.

Son olarak “yahu bunu da nasıl yapacaklar, olur mu öyle şey?” diye düşündüğünüzde aklınıza Stephan Hawking gelsin.

Sevgilerimle

EEEH DERGİ BANA NELER ÖĞRETTİ?

Habil Bozkurt

bozkurthabil@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

2013 senesinde Ankara'ya gelene kadar, sesli dergilerden, yalnızca İzmir'deki Türkiye Görme Özürlüler Kitaplığı'nın yayınlamakta olduğu Arkadaş Dergisi'nden haberdardım. Ankara'ya gelince, Türkiye'nin en köklü sesli dergisi olan Altı Noktanın Sesi Dergisi ile tanıştım. Yazı hayatıma da bu dergide başladım zaten. EEEH Dergi'yi tanımam biraz geç oldu ama bu dergide daha önce takip ettiğim sesli dergilerden farklı bir şeyler bulunduğunu hemen fark ettim. Gerek hazırlanış tarzı gerek muhtevası ile bu dergi ötekilerden çok farklıydı.

2017 senesinin Ağustos ayında dergiye üye olup sayılarını sondan başa doğru dinlemeye başladım. Yazılan yazılar, paylaşılan yaşanmışlıklar, çözüm bekleyen sorunlar... Lafı fazla uzatmadan, EEEH Dergi'nin bana neler öğrettiği kısmına geçeyim isterseniz.

EEEH Dergi bana öncelikle hayatta birçok şeyin üstesinden gelemeyişimin kendi beceriksizliğimden ziyade, o şeylerin yeterince erişilebilir olmamasından kaynaklandığını öğretti... Mesela sayısal alanlarda başarısız olan tek körün ben olmadığımı öğrendim. Beni en çok şaşırtan ve sevindiren de bu oldu zaten. Demek matematiğimin zayıf olması, benim tembelliğimden ya da gerizekalılığımın ileri gelmiyordu. EEEH Dergi bana görünmezlik mevhumunu öğretti mesela. Yaşadığım birçok şeyin hiç de masum olmadığını ve her ne kadar gereğince uygulayamasam da bunlara karşı koyma yöntemlerini bana EEEH Dergi öğretti. Bir de tıpkı matematik meselesinde olduğu gibi birçoğumuzun başına gelen kimi hadiselerin birbirinin tıpatıp aynısı olduğu da EEEH Dergi'den öğrendiklerim arasında. Sonra benim yaşanmışlıklarımın da diğer kör arkadaşlarıma yol gösterici olabileceğini düşündüm ve ben de klavyenin başına oturup EEEH Dergi'ye bir yazı yazmaya karar verdim. Sandığımın aksine yazılarım öyle hemen yayınlanmadı. İlkeli dergicilik anlayışını, imla kaidelerine uygun yazı yazmayı, Edebiyat mezunu olduğum halde yeni bir cümleye başlarken başına büyük harf koymayı bana EEEH Dergi öğretti. Sonra ben de dergide yayınladığım dört yazı ile kendi yaşanmışlıklarım üzerinden diğer kör arkadaşlara

kılavuzluk yapmaya çalıştım fakat tüm bunların hepsinden mühimi EEEH Dergi bana, bizlere dayatılan hayattan başka bir hayatın da var olduğunu öğretti.

BEN EEEH DERGİ

Sevgi Mart

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Adım Eşit Erişilebilir Engelsiz Hayat Dergisi. Düşünüyorum da bana bundan daha güzel bir isim verilemezdi herhalde. Neden mi? Bir kere, adımlı oluşturan her kelime o kadar dolu ki; inancın ayak izlerini, umudun dokunuşlarını ve sevgi ile barışın sarılmalarını barındırıyor içinde. Eşitlik olmadan, Dünyanın anlamsızlığını; erişilebilirlik olmadan, gerçek paylaşımın olamayacağını ve engellerle dolu bir Dünyanın yaşanamaz olduğunu anlatıyor. Bir de biz toplum olarak kısaltmayı severiz; adımlı kısaltınca ortaya çıkan ifade 'EEEH' ise, yeter artık deyip; başkaldıran, Dünyayı güzelleştirmek için ayağa kalkan ve her türlü eşitsiz, erişilemez ve engelleyici uygulama ile baş etmeyi amaçlayan herkesin sloganı. Peki, ben nasıl mı Doğdum? Anlatayım.

Yüreği umut, heyecan dolu birkaç güzel insan var etti beni. Her biri eşitlik mücadelesinin en ön saflarındaydılar; erişilebilirlik yolunun en usta yürüyüşçüleriydiler; engelsiz hayat düşünün en sadık ziyaretçisiydiler. Ancak, hayallerini, umutlarını, mücadelelerini başkaları ile de paylaşmalarının, bu yolculuğu beraber yapıp hayata beraber omuz vermenin tutkusunu hissettiler. Bunu yapabilmeyenin en güzel yöntemi; bu tutkuyu herkese aşılamanın en kısa yolu olarak da beni oluşturmayı buldular.

Ben bugün tam 5 yaşındayım. Bu Beş yılda neler anlatmadım ki okurlarıma. Kimi zaman erişilebilirlik ipuçlarını paylaştım, kimi zaman bir mücadeleye çağırdım okurlarımı, kimi zaman bir hüznü ortak ettim onları, kimi zaman deneyimler paylaşım hayatı kolaylaştırdım. Bunları da beni var eden ve sonradan aramıza katılan o güzel insanların yüreklerinden parmaklarına akan sözcüklerle yaptım.

Benim hazırlanıp sizlerin önüne çıkma sürecim de öylesi coşkulu ve heyecanlı geçer ki; sizlere kısaca onu da anlatayım. Çünkü ben her sayıya ayrı bir hevesle başlar, her sayımın tamamlanması ile sonsuz mutluluk duyarım.

Beni var eden bu güzel insanlar; sayı hazırlıkları başladığında, bir yanlarında eşitlik, bir yanlarında erişilebilirlik, yüreklerinde de engelsiz hayat hayalleri ile başlarlar düşünmeye ve köşelerini süsleyip sizlerle paylaşmaya değer konular aramaya.

Hazırlıkların ortasına doğru, yazılar bir bir düşer; eşitlikle demlenip erişilebilirlikten süzülüp engelsiz hayat havuzuna ve başlar hızlı bir trafik. Her yazı, yazı kurulunca okunur; incelenir, eleştirilir, düzeltilir; sonunda da alkışlanıp size hazır hale getirilir. Tabi bir de benim sayfalarımı süsleyen bu yazılara sesleri ile hayat verenler var ki, en büyüklerinden bir teşekkürü de onlara gönderiyorum.

Zaman zaman konuk dostlar katılır aramıza ve deneyimlerini, düşüncelerini paylaşmak isterler benim aracılığım ile. İşte o vakitlerde de ben çok mutlu olurum. Bilirim ki ben okuyucularım için önemliyim. Onların hayatına dokunmayı başarıyorum ki onlar da benimle hayatlarını paylaşıyorlar. Onlara da bir teşekkür gönderiyorum buradan.

Tüm çalışmalar tamamlanıp tüm incelemeler yapıp sayım gerçekten mükemmel hale gelince, ulaşırım size. Gelir, yerleşirim yüreklerinize; tutarım ellerinizden; akıtırım heyecanımı içinize ve başlarız hep birlikte erişilebilirlik dansımıza.

İşte böyle dostlar, inanmanın, başarmak anlamına geldiğini; pes etmeden mücadele edilince, erişilebilirliğin mümkün olduğunu; engelsiz hayat için her zaman bir yöntem bulunduğunu ve herkesin eşit olduğunu; tam Beş yıldır haykırıyorum sayfalarım dan ve daha nice Beş yıllar da bu şarkımı söylemeye devam edeceğim. Çünkü biliyorum ki tıpkı benim adım gibi eşit, erişilebilir, engelsiz hayat mümkün ve bunu gerçekleştirecek olan da ben ve beni var eden dostlarımla birlikte sizlersiniz.

CEVAPSIZ SORULAR

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Dergimize sonradan katılan ve içimizi aydınlatan, kendi adıma kafamdaki pusları yeni sorularla umutlu bir karmaşıklığa salan bakış açısıyla aramızda hızla sivrilen ve editörlüğe kadar yükselen Meral Sözen'in Aylar aylar önce yazıp bir sonraki sayıda yanıtlarını da verdiği sorularının aksine benim sorularım havada asılı kalan nitelikte. Ne uzun cümle oldu be. Seslendiren arkadaşımın yüksek selamlarını şimdiden aldım, kabul ettim. (Açık ağızla sırtıma ifadesi)

Nedir yaşamak? Yaşamın anlamı ne ya da bir anlamı var mı gerçekten? Belki de biz hissettiğimiz boşluk duygusunu doldurmak için mi inatla ona bir anlam yüklemek azmindeyiz? İlhan İrem'in bir şarkısı vardır; bilir misiniz bilmem. Adı, "Şartlı Refleks". Şarkının nakaratı şöyle der: "Yaşamak nedir sence? Yemek, içmek, sevgi, seks. Hepsi birer şartlı refleks. Gerisi hayat işte. Bir sürü ve bir kompleks. Hayat değil seninki. Şartlı refleks."

Geçmiş dönem yazılarımı okuyanlar beni aşağı yukarı bilirler. Zaman zaman ve hatta sık sık böyle bir haleti ruhiye içine girerim. Dergimizde yayımlanan bilimsel makaleleri aratmayacak denli kapsamlı makalelere; zaman, emek ve kafa ürünü röportajlara; kör bir bireyin gerekli uyarlamalar sağlandığında hiç kimseye ihtiyaç duymaksızın, altından kalkamayacağı bir şey olmadığını gösteren bağımsız hayat deneyimlerine bakınca, benim bu saçma sapan yazılarım çok sığ kalıyor, farkındayım ama ne yapalım herkes kendini yazabiliyor ancak. Yazarını anımsamadığım bir kitabın adı şöyleydi: "Kimi Güzelliklere Doğar" İşte sonuçta hepimiz başka hayatlara doğup belki de benzer hayatlardan bambaşka şeyler çıkartıyoruz. Bilirsiniz işte, herkesin bilgisi, bilgiye duyduğu açlığı, bu açlığı doyurmaya duyduğu azim ve onun için sarf ettiği emek ve onu doyurma biçimi aynı değil.

Ben kendimi dürüstçe ifade edecek olursam, EEEH Dergi'de galiba bilgi açlığımı doyurmak konusunda en üşengeç kişiyim. Böyle de olunca ortaya içimde sıraladığım soruları yazabiliyorum yalnızca. Kim bilir belki de sizlerin lütfedeceği cevaplardan "Evet

işte bu!” diyebileceğime umutlandığım bir şeyler aradığım için soruyorumdur. Zira bilgi için emek harcamayanlar ki toplumun çok büyük bir kısmını oluşturan ve dünyada sözü geçen, sözü dinlenen ya da en azından sözünü zorbalıkla dinletenler onlardır, çoğunluktalar biliyorsunuz. Ancak çok şükür ki dünya nüfusunun çokluğunun içinde bir avuç da olsalar, sözünü sakınmayan, bilim adına, doğanın daha yaşanabilir kalmasını; özgürlüğün, hukukun hakim olmasını sağlamak adına insanlık için güzel şeyler olsun diye bir yerlerde birileri mücadeleyi sürdürmeye devam ediyor.

Mesela Engelsiz Erişim Derneği'nde ve EEEH Dergi'de birileri hayatın Engelsiz, Eşit, Erişilebilir daha doğrusu çekilebilir olmasını sağlamak için yüreğini ortaya koyuyor. Erişilebilirlik sözü veriyor mesela. Her fırsatta bu sözün her bir cümlesini işler kılabilmek için var gücüyle savaşıyor adeta. Yaptığı her bir etkinliğe bu sözle başlayıp duyan duymayan her bir kimsenin kulağına bir iyice yerleştiriyor.

“Erişilebilirlik sözü mü? O ne ola ki?” mi dediniz? Bakınız: www.engelsizerisim.com Siz benim gibi üşengeç olmayın, tıklayın. Ana sayfada erişilebilirlik sözünün her bir cümlesini okumuş olmak için değil, benim tabirimle sindire sindire okuyun. Sonra da diğer çalışmalarımıza bir göz gezdirin ve bakın. Kim bu insanlar? Ne diyorlar? Neler yapıyorlar? Bakın bunlar cevapsız sorular değil. Cevapları yukarıda adresi verilen sitede, açık ve net ortaya konmuş sorular. Açık ağızla gülüyorum burada gene sizlere. Duyuyorsunuz değil mi gülücüklerimi? Neyse, ne diyorduk? Sitede verilen bağlantılardan birinde bizim dergimize de ulaşacaksınız. Bu dergi okuyucuları arasındaki pek çok kimse bunu bilir ama ben bilmeyenler için söylüyorum. Başından beri her bir sayıya daha bir merakla bakacaksınız bence. Çünkü şimdiye değin engellilikle ilgili duyduklarınızdan, bildiklerinizden çok farklı şeyler göreceksiniz bu yazılarda çok büyük bir olasılıkla ve dediğim gibi bir önceki sayıya daha büyük bir açıklıkla bakacaksınız iddia ediyorum.

Bu dergideki konular sizi ilgilendirmiyor mu? Size çok saçma sapan, gereksiz bir klişe olan "Her insan, potansiyel bir engelli adaydır" demeyeceğim. Benim size diyeceğim: “Niye? Siz bu dünya vatandaşı değil misiniz? Sadece kendiniz, kendi ihtiyaçlarınız için mi varsınız? Komşunuz 80 yaşındaki Makbule Teyze'nin merdivenlerden artık çıkamıyor olması sizi hiç ilgilendirmiyor mu mesela? Aynı sınıfı paylaştığınız arkadaşınız diye söz edebileceğiniz Gülcan'ın kitaplarını kabartma

okuması gerektiği, başarısının aslında buna bağlı olduğu gerçeğini göremiyor musunuz? Aynı işyerinde çalıştığınız mesai arkadaşınız Elifi, gerekli uyarlamaları yapmadığı için kurumunuz yani ona çalışması için gerekli olanakları sağlamadığında, “Gelip gidiyor işte, maaşını alıyor.” deyip geçiştirmek işinize mi geliyor?” Yaşıyor olduğunuza inanmakta kusura bakmayın ama şüphe ediyorum. Şartlı refleksle varlığınızı sürdürüyorsunuz ve bunu yaşamak addediyorsunuz. Yanılıyorsunuz. Saçma sapan bir var oluşta kendinizi ve varsa çocuğunuzu kurtarmakla, gemisini kurtaran kaptan olduğunuzu sanıyorsunuz. Aldanıyorsunuz. Kendiniz de evladınız da suda boğuluyor, birileri size çabalamanız için çığlıklarla bağırıyor, duymuyorsunuz. Ben mi? Körlüğüme, topallığıma ve bu halde nasıl hala gülmeyi sürdürebildiğime inanamayıp bana acılamakla kendini üstün gördüğünü düşünenlere daha yüksek sesle gülüyorum, bunu da duymuyorsunuz.

Neyse sevgili okuyucu, ben gene uçuşa geçtim. Bir hastane odasında yüreğimden ve bileğimden dökülenler bunlar. Pencere açıldığında içeri dolan ve insanın içini ürperten serinliğin aksine sıcacık bir odada; dağ, orman ve teleferik manzaralı bir camın yamacındayım, bilginiz ola.

Sahte Düğün

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Engelli koşu parkuru gibi bir kaldırım üzerinde akrobatik hareketlerle yürüyorum. Kaldırımda ne ararsan var. Adeta gereksiz eşya müzesi. Engel teşkil etmekten başka ne halta yaradığını yıllardır çözemediğim demir parçaları, arabalar çıkmasın diye konan dubalar... Sürücüsünün bütün yaratıcılığıyla kaldırıma çıkarıp bir tekerini, “Ne haber?” der gibi dubalara dayayan araçlar, kafamızı yara yara tüketmemizi öğreten reklam panoları, çok şirin görünmelerine rağmen engel teşkil ettikleri için zihnimizdeki bütün küfürlere hedef olan mantarlar... Derneğimizin kaldırım eylemlerinde atmış olduğumuz bir slogan geliyor aklıma ve yüzümde pis bir gülümseme beliriyor: “Kaldırımdaki mantar medeniyeti tartar!” Engelli koşu parkurlarını evlerimizin önüne kadar getiren, her yeri açık hava müzesine çeviren çalışkan belediyelerimiz hizmette sınır tanımıyor. Tüm görevlerini yerine getirmiş olmanın rahatlığıyla engelli kardeşlerinin daha önemli sorunlarını çözmeye girişiyorlar. Ben de bu kutsal görevi yakından görmek istiyorum.

Kısa bir yürüyüşten sonra mahşeri bir kalabalığın içine düşüyorum. Her kafadan bir ses çıkıyor. Başım ağrımaya başlıyor. Ama kendimi cezalandırmakta inatçıyım. Niye cezalandırdığımı bilmiyorum ama mazoşistlik beleş. Birbirini itip kakanlar, boy göstermeye çalışanlar, bürokratların yanına ulaşmaya çalışanlar arasında öylece duruyorum. Beni orada görenlerin çoğu şaşırıyor. Büyük bir karmaşa içerisinde bir salona giriş yapıyoruz. Her şey kurallarınca ilerliyor. Engelliler için düzenlendiği söylenen etkinliğin yapıldığı salonda, engelliler taşınabilir nesnelere dönüşüyor. Sadece topukların sığabildiği, adına merdiven denen belirsiz çıkıntılar üzerinden alt kata iniyoruz. Tekerlekli sandalyeli bireylerin çoğu yukarıda kalıyor. Burayı terk etmek gerektiğini söylüyoruz birkaç kişi. Kimse tınmıyor. Çok tehlikeli bir şey söylenmiş gibi hemen görevlerini yerine getirmeye başlıyor bazı STK yöneticileri. Kişiliğimizin heybesinde çürüyen iğrenç espriler savruluyor ortaya. Herkes çok mutlu. Ben hariç. Kısa süreliğine beni de mutlu eden bir gelişme oluyor. Bir arkadaş, olanca cıvıklığıyla kendisine maskot gibi davranan refakatçisini yerin dibine sokarak kişiliğini savunuyor. Ve hayat bir anlığına güzelleşiyor. Mutlu oluyorum. Bir kahkaha patlatıyorum. Tabii bu

onurlu davranış, kişiliğini ezdirerek başkalarının dünyasında var olmaya çalışanları rahatsız ediyor. Hiçe sayılmaya zerre kadar aldırmayanlar, bu davranışı öfkeli bir şekilde homurdanarak karşıyorlar. Sonra da hemen içlerindeki maskotu dışarıya salıyorlar: “Hem kör hem nankör” diyor birisi. Salonda esen buz gibi ama güven veren havanın yerini vıcık vıcık bir nemlilik alıyor. Duyuruda belirtilen zamanın üzerinden bir saat geçmesine rağmen başlamıyor başlayacak olan. Oldum olası düğünleri ve düğün salonlarını sevmeyen bir insan olarak, inanılmaz bir kapatılma hissi yaşıyorum. Masalara örtülmüş saçma sapan örtüler, hiçbir şeye benzemeyen pastamsı çerezimsi yiyecekler, ömrü boyunca zihninde biriktirdiği dedikoduyu bağırarak yanındakine kusanların oluşturduğu kabus korosu. Hatır gönül için gittiğim düğünlerde olduğu gibi dışarı atıyorum kendimi. Kurtarıcı meleğim olan sigara paketini büyük bir keyifle çıkarıp bir tane çekiyorum içinden. Salona inemeyen arkadaşları merak ediyorum. Hala tekkeyi bekleyenler var aralarında. İçime bir şey saplanıyor. İnsanı bu kadar itaatkâr kılan ne diye düşünüyorum. Bazen sadece düşünmek bile başlı başına yıpratıcı olurken, daha çok ve istemediğim bir konu üzerinde düşünmek için niye buraya geldiğimi de düşünüyorum. Etkinliğin başlamasıyla salona geçiyorum. Belediye başkanı konuşuyor. “Düşündük ki bütün hanım kardeşlerimizin en büyük hayali beyaz gelinliklere bürünmek. Engelli hanım kardeşlerimiz de bundan mahrum kalsın istemedik. Evet, bu gerçek bir düğün olmayacak ama kardeşlerimizin hayali gerçek olacak.” Salondan alkış kopuyor. Kurulan her cümle, her alkış beynimde patlıyor. Size başkasının adına düşünme hakkını kim veriyor diye düşünüyorum. Siz kimsiniz? Birilerinin annesi babası olmanız, bir yerde erk sahibi olmanız insanların hayallerini çalma hakkını nereden veriyor size? İki saat sonra evlerinde yalnız başına oturacak o insanlar. Bu şamata bittiğinde onlara kocaman bir hiçlik kalacak. Buz gibi bir yatağın içinde umutsuzca dönüp duracaklar sabaha kadar. Düşündüklerim beni dehşete düşürüyor. Peki bu insanlar? Ben düşünüyorum; onlar yaşayacak. Öfkemi çok zor kontrol ediyorum. Damat rolünü oynayanların bazıları kızların babası. Bir mizansende bile kabul edilir bir şey değil ama herkes halinden hoşnut görünüyor. Sığınamıyorum. Başkan uzunca bölümünü seçim propagandasına ayırdığı konuşmasını nihayet bitirdi. Kürsüye çıkan bazı aileler, bu kutsal kıyafeti kendi kızlarının da giymesinin onları gururlandırdığını söylüyor. Bu topraklarda o kıyafeti giyenlerin ezici bir çoğunluğunun hayatlarının nasıl karardığı geliyor aklıma. Neden bir şeyleri bu kadar tabulaştırmak zorundayız diye soruyorum kendime. Tören klasik akışta devam ediyor. Dua faslı. Sonrasında göğsüne garip bir manyetik yerleştirilmiş akortsuz bir bağlamadan çıkan

korkunç gürültü ve final. Herkes belediye başkanıyla fotoğraf çektiriyor. Ben de yaklaşıyorum. “Tebrik ederim sizi” diyorum. Gururlu bir tavırla teşekkür ediyor. “Böyle bir şey kimsenin aklına gelmezdi” diyorum. “Yönetmiş olduğunuz beldeyi, herkes için yaşanabilir kılarak engelli bireylerin de istediği yere gidebildiği, gönlünce bir yaşam sürebildiği örnek bir hayat alanı haline getirebilirdiniz. Yani ben olsam bunu düşünürdüm. Hani belki o zaman gerçek hayat arkadaşları bulabilirdi. Ama sizin için karlı olmazdı değil mi?” diyorum. İşin rengi değişiyor. İtiş kakış içinde salon dışına doğru ilerliyoruz. Oraya bir sebepten gelmiş olanların bazıları söylediklerimi destekliyor ve bu beni mutlu ediyor. Son olarak sesimi duyurmaya çalışarak diyorum ki, “Size oy vermek isterdim ama refakatçim benim oyumu bir başkasına atarsa yapabileceğim bir şey yok. Gerçi siz tek başıma oy kullanmamı sağlamak yerine refakatçimi kandırmaya çalışırsınız ama neyse. Ben de vermeyecektim zaten.”

Dışarının temiz havası beni biraz keyiflendiriyor. Bugün yaşananlar, çürük bir diş gibi iğrenç bir sızı yaratıyor ama onu düşünmemeye çalışıyorum. Güzel şeyler düşünmeye çalışıyorum. Dışarısı güzel. Dışarıda hava var, aşk var, yaşam var. Kendi derinliğimde kaybolmanın güzelliği var ve beş yılını devirmiş olan güzelim dergimiz var. Daha ne olsun? Aşk olsun, mücadele olsun, umut olsun ve güzel yarınlara olan sınırsız hayallerimiz olsun.

Not: Bu bir kurgudur ama tamamen gerçek olaylardan esinlenilerek kaleme alınmıştır.

SORULAR SORULAR...

Beyza Ünal

beyzaunal7@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Sizlere bu sayıda Ted Chiang'ın "Hayatının Hikayesi" isimli öyküsünden ve 2016 yılında bu hikayeden uyarlanan ve Denis Villeneuve'ün yönettiği Arrival (Geliş) filminin bana düşündürdüklerinden bahsedeceğim – çünkü filmi uzun zaman önce izleyip çok etkilenmiş olmama rağmen, öyküyü yeni okudum ve bir kez daha emin oldum: Bu, benim de hayatımın hikayesi. Korkmadan okuyabilirsiniz, öykünün veya filmin keyfini kaçırarak hiçbir ayrıntıdan söz etmeyeceğim.

Hikayemiz bir ekran üzerinden insanlarla iletişim kurmaya çalışan uzaylılar ve uzaylıları anlamaya çalışan Louise adında kadın bir dilbilimciyle başlıyor. Şimdi hikayeyi biraz düşündüğümde Louise'in uzaylılarla tanışma, kaynaşma ve en sonunda anlaşması esnasında olanların bir psikoterapi sürecine benzediğini fark ediyorum. Psikoterapi süreçlerinde, bence olan şey, farklı geçmişe, hayat görüşüne, deneyimlere, ilişkilere sahip iki kişinin bir dil üzerinden birbirini anlama çabaları... Karşılıklı gelişen bu etkileşimde, görünürde hasta konumundaki kişi, ama aynı zamanda terapist konumundaki kişi de, dünyayı farklı bir anlamlandırma ışığı altında görme şansı elde ediyor ve böylece önünde dünyayı deneyimlemenin farklı yolları açılıyor.

Mesela, gerçekten de zaman dediğimizde zihnimizde geçmiş, şimdi ve gelecek canlanıyor. Tamamen doğrusal bir şekilde, önce olan olayları, sonrakilerin nedeni olarak görüyoruz. Hayata dair bildiğimiz, tanık olduğumuz, deneyimlediğimiz her şey bizi böyle düşünmeye itiyor. Peki ya, dünyayı deneyimlemenin farklı yollarından biri doğrusal olmayan zamansa? Gelecekte olan geçmişi etkileyebilirse ya da geleceğin getireceklerini bilerek şimdiyi yaşamak mümkünse?

Şöyle açıklayayım. Diyelim ki, istenmediğimi, unutulduğumu hissettiğim bir anım var. Hayatım boyunca, hayatımın en önemli anlarından biri olarak bu anıyı taşıyorum. Bu anı, farkında olmasam da bir yerlerde kendimi tanımlama yolum olmuş. Kendime hep böyle baktığım için başkalarının da öyle bakacağını düşünmüşüm. Sonra bir gün, bu anıyla ilgili görmediğim bir şeyi fark ediyorum; aslında unutulduğum kadar kendimi unutturmuşum da... En azından kimseye kendimi hatırlatmamışım. Bunu kabul etmeye başladığım an, geçmişteki terk edilmişlik hislerim yavaş yavaş hafifliyor sanki. Evet,

zamanı doğrusal düşündüğümüzde olayın değiştiğini söylemek mümkün değil; ama değişmediğini söylemek de mümkün değil – çünkü artık kendimi terk edilecek, istenmeyecek, unutulacak biri olarak görmüyorum. Gelecekte olan bir şey, geçmişini değiştiriyorsa, hangi doğrusallıktan bahsedebiliriz ki?

Gelelim diğer soruya... Geleceği görerek, geleceğin neler getireceğini bilerek yaşamak mümkün müdür? Bu, aslında biraz özgür irade sorgusu – ki son zamanlarda özgür irade meselesinin sürekli olarak kafamı meşgul ettiğini inkâr edemeyeceğim. Ancak, bu soruyu şöyle sormak da mümkün, şimdinin böyle olacağını bilseydim, aynı seçimleri yapmaya devam eder miydim? Bu, hayatımızın her alanı için düşünebileceğimiz bir şey... Ama ben bunu sakatlığım üzerinden düşünmek istiyorum çünkü bu tam da, bir süredir ilgi alanımda olan bir meseleye bağlanıyor: Sakatlık, gurur duyulacak bir şey olabilir mi? Kimine göre cevap net bir şekilde hayır. Bu kişilere göre, sakat olmayı kendimiz seçmediğimiz gibi, bu, bireysel olarak günlük hayatımızda güçlük yaşamamıza neden olan bir şey... Toplumun da işimizi kolaylaştırdığını söylememiz mümkün değil. Kimisi de tam da bu yüzden, toplumsal dayatmalara karşı durmayı beraberinde getirdiği, yaşadığımız güçlükleri farklı yollarla çözmemizi gerektirdiği için sakat kimliğinden gurur duyduğunu ve sakatlığından asla vazgeçmek istemeyeceğini belirtiyor. Bazı kişiler de, gurur duygusunun kendiliğimizden sahip olageldiğimiz bir şeyle ilişkili olamayacağını, gururun ancak yaptıklarımızla ilişkilendirebileceğimiz bir duygu olduğunu savunuyor. Dolayısıyla, onlara göre böyle bir soru baştan yanlış.

Bana soracak olursanız, gurur duygusu en çok sahiplenmekle ilgili. Kim olduğunu, ne yaptığını, ne yaşadığını sahiplendiğinde hissettiğin duygu... Kendine dair her şeyi olduğu gibi kabul edebilmek ile ilgili yani; dolayısıyla kendi içinde yaşadığın bir şey – ama sanırım, bizim kültürümüzde daha çok kişilerarası bir alana ait bir duygu gibi algılanıyor. Hatta bazen bu duygunun ilişkiler üzerinde olumsuz bir etkisi varmış gibi... Bu kısımlar bambaşka bir tartışmaya gider ama, sonuç olarak kendimi ne kadar sahipleniyorum ve seçme şansım olsaydı hayatımda neleri ne kadar değiştirdim diye sormak önemli geliyor. Benim bu sorulara verdiğim cevap her zaman aynı olmuyor – ama sahiplenmeyi, her şeyi olduğu gibi kabullenmeyi, seçme şansım olsaydı da bu yoldan gideceğimi düşünmeyi istiyorum. Biliyorsunuz, bu dediklerimi tamamen yaptığım bir zaman hiç gelmeyecek, zaten amacım da bir daha hiç şüpheye düşmemek değil. Sadece kendimi sahiplenemediğim, olanları kabullenemediğim ve her şeyi kökten değiştirmek istediğim zamanlarda, ben o anda o yola girmekte zorlansam da

başka bir yolun ve o yolda hali hazırda ilerleyenlerin var olduğunu hatırlamayı umuyorum.

Ted Chiang'ın öyküsünün benim için hep bunları hatırlatacak bir tarafı olacak. Bu yüzden kendisine ne kadar teşekkür etsem az...

OKUDUKÇA ANLAMAK; ANLADIKÇA DARALMAK

Elif Emir Öksüz

filerime@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Uzun zamandır sessizim sevgili okurlar. Yazacaklarım bitmedi; yok, hayır! Fakat ben bittim birazcık. Bir yandan doktora tezi yazmaya çalışmak bir yandan da çocuk bakmak hiç de kolay değil. Artık hiçbir şeye zamanım yok. EEEH Dergi'nin beşinci yaşının yüzü suyu hürmetine, öteki odada, babasının kucağında ağlayan bir Bahar eşliğinde yazıyorum bu ay.

EEEH Dergi, toprağa ektiğim bir tohum gibi benim için; büyümesini, güzelleşmesini izlemek şahane bir zevk. Bir yandan da kafamdakileri sarıp sarmalayıp yüklediğim kara bir tren; denizleri, kıtaları aşip beni sizlerle buluşturan. Beşinci yıl özel sayısında yazmadan edemezdim. Bir şeyler eksik kalırdı içimde. Toprak sulanmamış, çiçek boynunu bükmüş gibi gelirdi. Hem kafamda deli bir soru... Yazıp irdelemeden olur mu? Bu aralar tez çalışmalarım nedeniyle, engellilik ve engelliler hakkında çok şey okuyorum, doğal olarak da birçok şey öğreniyorum. Yeni kavramlar, tarihsel bazı önemli olaylar, kara lekeden bile kara ayrımcı uygulamalar, tarihe adını altın harflerle yazdırmış cesur ve ileri görüşlü engelliler, yapılan yanlışlar ya da doğrular, gelecek için öneriler falan filan... Bazen okudukça okuyasım geliyor. Bir bakıyorum dalıp gitmişim Tez konusu çok geride kalmış, ben kitaptan kitaba, makaleden makaleye zıplamışım. Bazen de kaldıramıyorum okuduklarımı, çat diye kapatıyorum bilgisayarımı.

Yeni şeyler öğrenmenin yanında, yeni duygular da yaşıyorum, eski olaylara ait yeni duygular. Bazen öyle bir şey okuyorum ki, tam beni anlatıyor, Yaşanmış bir olayı canlandırıyor. O zamanlar anlam veremediğim şeyleri, bugünkü öğrendiklerimle düşünüyorum ister istemez. Sonra olan oluyor... Yaşanmış bitmiş olaylara yeni kırgınlıklar, öfkeler, acıma, üzüntü... Adı neyse ne ama içeriği hep olumsuz duygular ekleniyor.

Geçenlerde okuduğum bir makale, engelliliğin ve engelli öğrencilerin psikoloji bölümlerindeki ötekileştirilmelerinden ve bunun tez konusu seçimine olan etkisinden bahsediyordu. "Engelli öğrenciler, kendilerine rol model olabilecek engelli bir öğretim üyesiyle genelde karşılaşmıyor ve engellilik bir araştırma konusu olarak bazı öteki

konular kadar değer görmüyor, böyle olunca da engelli öğrenciler engellilik ile ilgili bir tez konusu seçmekten uzaklaşıyor.” deniyordu. Geri gidip şöyle bir düşündüm. Yüksek lisans tez döneminde tez konusu seçmede yaşadığım ikilemi hatırladım. Bir yandan engellilik ile ilgili bir şeyler yapmak istiyordum; bir yandan da daha “saygıdeğer” bir konu çalışıp engellilerin yalnızca çalışma alanı olarak engellilikle sınırlı olmadıklarını göstermek istiyordum herkese. Makaleyi okuyunca üzüldüm on yıl önceki kendime. Meğer ne kadar da tek başıma kürek çekiyoğmuşum bana ters akan bir nehirde. Seçtiğim ya da seçmediğim konuya değil, konu seçimimin böylesine sistematik bir ötekileştirme nedeniyle etkilenmiş olmasına üzüldüm. Okumadan önce, bu benim için tez konusu seçimiyle ilgili bir anıydı sadece fakat şimdi bir engelli olarak nasıl da ötekileştirilmiş olduğumun göstergesi.

Bu dergide de çok yazıldı mikrosaldırğanlıklar. Geriye dönüp bakıyorum. Beni o zamanlar sinir eden olaylara artık birer isim verebiliyorum. Yalnızca fax çekebildiğim için beni öven müdür yardımcısı, nişanlanmış olmasaydım, beni fikrimi dahi sormaksızın, tanıdığı başka bir körle başgöz etmeye niyetlenen öğretmen arkadaş, çekinmeden ve sormadan elime koluma dokunmaya hakkı olduğunu düşünen insanlar, yol ortasında çevirip “Zor olmuyor mu?” diye soran teyze, evli olmamıza rağmen eşimi ve beni kardeş zanneden üst kat komşu, benimle değil yanımdakiyle muhatap olan klinik profesörü şahıs... Liste uzar gider. Şimdi çok daha iyi anlıyorum bu davranışlarının altında yatan süreçleri. Sonra düşünüyorum, ne işime yarıyor anlamak? Acaba daha mı iyi hissediyorum anladıkça yoksa daha mı kötü? Ha bu arada yeni öğrendim, azınlık gruplarının grup içinden biriyle evlenmelerinin onaylanması, veya beklenmesi de denebilir, bir azınlık grubu tanımlama kriteri olarak geçiyormuş literatürde.

Başka bir makaleyi okurken, engellilerin yokluğu değil varlığının fark edilmesi ile ilgili bir paragrafa rastladım. Hakikaten ne kadar doğru. Hiçbir öğretmen sormuyor, düşünmüyor acaba neden şu elli kişilik sınıfta bir tek engelli bile yok; nüfusun yüzde onundan fazlası engelliymiş, peki nerde bu insanlar; haftasonu İstinye Park'ta neden hiç görmüyoruz mesela? Sonra varlığımın telaşe ve hatta bence rahatsızlık verdiği durumları ve ortamları düşündüm. Bilmiyordu insanlar, benimle ne yapacaklarını bilmiyordu. Telaşlanıyor ve bazen de saçmalıyordu.

Bir de şu engelli kapıları, engelli tuvaletleri, engelli köyleri, mahalleleri meselesi var. Bir yazar soruyordu: “Siyahlar için ayrı kapılar, tuvaletler, mahalleler düşünebiliyor

musunuz günümüzde?” diye. Peki neden konu engellilik olunca, bu ötekileştirici uygulamalar bırakın yasaklanmayı bir lütuf bir hizmet bir ayrıcalık gibi sunuluyor? Evet okudum bunları, evet düşündüm ve evet bir öfke dalgası kabardı içimde.

Bir ara da detaylı detaylı engellilerin zorla kısırlaştırılması hakkında makaleler okudum. Davalardan, mahkeme kararlarından direk alınmış hikayeler. Engelli insanların sözleri, ailelerinin ifadeleri... Yoksulluğun, engelli insanlara vurduğu ikinci darbeyi, parası olan ailelerin çocuklarını kısırlaştırılmaktan kurtarabilme şanslarının olduğunu falan filan da kitaplardan okudum yine. Bugün açık açık kısırlaştırılmıyor belki engelliler, ama neden engellilerin üremesi ya da engelli kadınların sağlığı daha az değerli? Kaçınız bir tekerlekli sandalye kullanıcısının erişebileceği bir kadın hastalıkları veya doğum kliniği gördünüz? Neden mesela ben bir tane bile erişilebilir belge almadım hamileliğim ve hastane maceram boyunca. Oysa ilk randevuda kocaman bir dosya verildi elime, ne yenmeli ne yenmemeli, ne yapılmalı ne yapılmamalı, hastane neler sağlıyor neler sağlamıyor, beni bu süreçte neler bekliyor... Hepsi anlatılıyordu dosyadaki belgelerde. Neden benim bunları bilmem diğer hamile kadınlardan daha az önemliydi? Eskiden olsa, sadece erişilebilir belgeler sağlanmadığı için öfkelenirdim. Artık engelli bir kadın olarak benim diğer kadınlardan daha önemsiz görüldüğüm için bu belgelerin erişilebilir olmadığını düşünüyorum ve daha çok öfkeleniyorum. Artık erişilebilir belge sağlanmaması, belgeye erişememenin yanında, ikinci sınıf vatandaş ya da istenmeyen önemsenmeyen hamile anlamına geliyor ve daha çok delirtiyor beni.

Sanki bu son örnek demek istediklerimi açıklayan en iyi örnek oldu. Okumak, bilmek, daha iyi anlamak bilmiyorum daha mı iyi oldu. Yaşadığım bireysel sinir bozucu olaylar, birdenbire tüm engellilere asırlardır yapılagelmiş ayrımcılıklarla birleşti zihnimde. Öfkelenmemin nedeni, artık yalnızca karşımdaki bireyin davranışları değil, birey ve toplumun kollektif ve sistematik ötekileştirmeleri haline geldi. Siz ne dersiniz peki? Size nasıl geliyor EEEH Dergi okumak ya da engellilik hakkında yazıp çizmek, düşünmek, tartışmak? Yüreğinize su serpiliyor mu? “Bunları yaşayan yalnızca ben değilmişim.” diye düşündüğünüzde; yoksa öfkeniz alevleniyor mu? “Bunları yaşayan yalnızca ben değilmişim.”, Asırlardır sırf “sağlam” doğdular ve yaşadılar diye benim gibi milyonlarca engelliyi ötekileştirme hakkını kendilerinde buldular diye düşündüğünüzde?

ENGELLİLİK TARİHİNE VE BUGÜNE üreme hakkı açısından BİR BAKIŞ

Deniz Aydemir Döke

Daydemird@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Öğretmiş olduğum Engellilik Kültürü dersi kapsamında, engelli tarihi başlığı altında anlattığım bir konuydu engellilerin zorla kısırlaştırılmaları. İnsanların “Yok canım ya, O kadar da değil; bunu da yapmamışlardır” diye tepki verdikleri bir konu bu. Malum zaten insanlar tarihin iç açıcı olmayan yönlerini yok sayarlarr, böylece sanki o olaylar hiç yaşanmamış gibi olur. Bu yazıda Eugenix yaklaşımından ve bu yaklaşımın Amerika tarihinde engelliler için olan bazı sonuçlarından bahsedeceğim. Eugenix akımının daha güncel tartışmalarından ve Nazi Almanyası’nda yapılan engelli kısımlarından da daha sonraki bir yazıda bahsederim.

Eugenix, 1983 yılında Francis Galton tarafından ortaya konulan bir terim. Ancak kökleri tarihin derinliklerinde yer alıyor. Eugenix’e göre, insanoğlunun tüm özellikleri kalıtsal yollarla belirlenmektedir ve ideal olan insanların üremesi ve olmayanlarınsa üremesinin engellenmesi ya da ortadan kaldırılmasıyla ideal topluma ulaşılabilir. Bu aslında Hitler’in yaptığı kısımin altında yatan felsefe. Ancak maalesef Eugenix sadece Almanya’da etkili olmadı. Avrupa Ve Amerika Birleşik Devletleri’nde de etkili oldu.

Bu dünya görüşü yakın tarihin bir sonucu değil; Platon, seçkin insanların birlikte olmaları sonucunda yönetici sınıfının oluşacağını öne sürmüştü. Sparta’da ise tüm çocuklar yaşlı meclisinin değerlendirmesinden geçirilip yaşamaya uygun olup olmadıklarına karar veriliyormuş. Aynı şekilde Eski Roma’da da, baba, fiziksel engelli olarak doğan çocuğunu doğar doğmaz öldürmekle yükümlüymüş.

Malumunuz, bu üstün ırka ve topluma sahip olma görüşü 1800’lerin sonlarında ivme kazandı ve bir sonraki asra da damgasını vurdu. İngiltere ve Amerika’da Eugenix enstitüleri kuruldu; bu görüş, devletler, bilim dünyası ve hatta dini otoriteler tarafından desteklendi. Sonuç olarak da engellilerin ve diğer istenmeyen grupların zorla kısırlaştırılması dönemi başladı. Yani toplumlar bedenlerini, ırklarını, cinsel yönelimlerini beğenmediklerini, sosyal hijyen sağlamak amacıyla, ortadan kaldırmanın yollarına baktılar. Pek çok ülkede engelliler hedefe konu. Ben bu Yazıda Amerika’da olanlardan biraz bahsedeceğim.

Amerika, zorla kısırlaştırma konusunda başı çaktı. İlk kısırlaştırma yasası Indiana eyaletinde, engellilerin, suçu sabit olanların ve tecavüzcülerin üremelerini ve bu özelliklerini diğer nesillere aktarmalarını durdurmak iddiasıyla 1907’de çıkarıldı. Indiana’yı diğer eyaletler izledi. 1927 yılında Amerika’nın en yüksek mahkemesi, engellilerin zorla kısırlaştırılmalarını Buck v. Bell davasıyla onayladı. Bu davaya konu olan Carrie Buck, Virginia eyaleti tarafından, mahkemenin deyişiyile, iffetsiz ve “gerizekalı” olduğu için kısırlaştırılmak istendi. Kaynaklara göre, Carrie bir akrabasının tecavüzüne uğrayıp hamile kalmıştı ve ailesi de bu durumu örtmek için onu akıl hastanesine yatırtmıştı. Mahkeme Carrie’nin annesinin ve henüz bebek olan kızının da “gerizekalı” olduğunu iddia etti ancak kızının okulda başarılı bir öğrenci olduğu sonradan ortaya çıktı.

Amerika’da 650.000’in üzerinde insan, Eugenix yasalarıyla zorla kısırlaştırıldı. Burada zorla kısırlaştırmadan kasıt, insanların rızası ya da haberi bile olmadan kısırlaştırılmalarıdır. Çoğu kişiye doktorlar apandisit ameliyatı olduklarını söylemiş. Engelli gruplarından, zihinsel engelliler ve psikiyatrik engelliler en çok zorla kısırlaştırılanların arasında yer aldı. Kısırlaştırmalar genelde devlete bağlı olan kurumlarda yapıldı; yani hapishaneler, akıl hastaneleri, ve engellilerin kapatıldıkları diğer sözde bakım merkezleri... Tabii ki kısırlaştırmalardan dezavantajlı kesimler yani siyahlar, Latinler, ve fakirler en çok etkilenen gruplar oldu. California en çok zorla kısırlaştırma yapılan, tüm kısırlaştırılmaların üçte biri, eyalette oldu. En son zorla kısırlaştırılma 1981 yılında Oregon’da yapıldı ve toplam 33 eyalet Eugenix kapsamında zorla kısırlaştırma yaptı. Ayrıca her ne kadar uygulanmıyor olsa da Eugenix temelli zorla kısırlaştırma yasası halen Washington eyaletinde geçerli.

Zorla kısırlaştırmalar günümüzde, 13 eyalette zihinsel engelli insanlar için, ailesinin rızasıyla yapılmaya devam ediyor. Buna göre, zihinsel engelli kadınlar cinsel istismara uğrayabilir ve zorla kısırlaştırma yoluyla istismar değil ama kanıtı olan hamilelik önlenir. Tabii bir de anne baba olmaya yetkin olmayan kişilerin üremesi, topluma bir yük getirir. Bu noktada eğer izlemediyseniz, “Benim Adım Sam” filmi izlemenizi tavsiye ederim. Herhangi bir engeli olmayanlar, anne baba olmak için bir yerden izin almıyorlar, onların yeterliliğine kimse karar vermiyor. Bazı kuruluşlar zihinsel engellilerin ailesinin isteğiyle kısırlaştırma talebi olduğunda, engelli kişinin süreç ve sonuçları konusunda bilgilendirilmesini ve engelli kişinin rızası olmadan böyle bir işlemin gerçekleştirilmemesini tavsiye ediyorlar.

Bizde de zihinsel engellilerin kısırlaştırılması konusu gündeme getirildi. Eğer bir istatistiği varsa, eminim ki zihinsel engelli erkeklerin tecavüz etme oranı, engelli olmayanlardan çok daha düşük; tecavüze uğrama oranı ise, çok daha yüksektir. Engelli kadınların zaten engelli olmayan kadınlara göre daha fazla cinsel istismara uğradıkları malum. Burada durdurulması gereken, bir insanın üreme hakkı değil, cinsel istismardır.

Siz ne düşünüyorsunuz? Kısırlaştırma, kişinin faydasına mı yoksa kişiyi istismar edenlerin mi faydasınadır? Kısırlaştırma gerekli midir? Engelli olanların üreme haklarının geriye dönülmez biçimde ellerinden alınması etik midir? Engelliler, toplumlara yük ve ortadan kaldırılması gereken değersiz varlıklar mıdır? Anne baba olmak kimin hakkıdır?

BİRİ BİZİ GÖZETLİYOR

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı: 60, Şubat 20

Karşıya mı geçeceksiniz? Dümdüz öyle git. Hoop, sağ, sağ, yok yok, sol sol! Hayır, orası değil. Ben açayım mı telefonunu? Hayır, yanlış yere basıyorsun! Ver ben açayım o kulaklığı.

Bu sözler tanıdık geliyor mu kulağınıza? Kör biriyseniz ve sokağa tek başınıza çıkıyorsanız, gün içinde bunlardan birkaçını duymadığınız gün varsa, şanslısınız demektir. Sürekli bir gözün sizi izlediğini ve yapacağınız hataları düzeltmek için tepenizde olduğunu böyle anlıyorsunuz muhtemelen.

Bu dönem Engelsiz Eğitim kapsamında, Elif Ünver'le birlikte Sosyal Aikido söyleşileri yapıyoruz. Amacı, sokakta, evde, iş yerinde, okulda, düğünde, markette uğradığımız mikro saldırgan davranışları anlamak, ve bunlara karşı koyma yollarını aramak diyebiliriz. İşte her yerde rastladığımız 'Biri bizi gözetliyor' meselesi bu söyleşilerde karşımıza sıkça çıkıyor.

İnsanlar tek başına alışverişe gitmek istemiyor, çünkü önüne gelene laf anlatmaktan sıkılmış. Düğünde çok istediği halde oyuna kalkmıyor, çünkü 'Herkes bana mı bakıyor?' endişesi, duygulara ket vurmuş. Kalabalık bir ortamda yemek yemiyor; çünkü, sürekli gözleniyor olma tedirginliği tüm hevesini kursağında bırakıyor.

Daha kötüsü, hiç bir zaman gözlenip gözlemlenmediğinden emin değil; bu da kendi kendini sınırlamasıyla sonuçlanıyor. İşte sağlamlıcılığın bizi getirdiği nokta! Tek bir doğrunun, tek bir tutumun, tek bir yöntemin kesin üstünlüğüne o kadar inandırılmışız ki, her davranışımızda, her hareketimizde, 'Acaba oradan çok mu saptık?' kaygıları içinde bir cenderede boğuşuyoruz.

Kafamda bu konuyu nasıl yazsam, nasıl anlatsam diye düşünürken, gittiğim bir öğle yemeği bana istediğimi verdi. GETEM'e gelen, çok sevdiğimiz bir konuğumuz da vardı yemekte. Her günkü gibi yemeğimi yerken, birden şunları duyarken buldum kendimi: "Pilavı önüne çekeyim mi? Yemeğinle pilavı ye, sonra ekmeği yersin istersen. Çatalını vereyim mi?"

İlk bakışta, gayet dostça, gayet iyi niyetli sözler gibi duyuyoruz değil mi? Elbette bunu diyen konuğumuz öyle yaptı. Ama ben her lokmamın sayıldığını, her hareketimin dikkatle izlendiğini fark ettim; ve bu, beni mutlu etmedi. O zaman birçok arkadaşımın anne-baba veya yakınları varken, neden mutfağa girmek istemediklerini, normalde çok iyi yaptıkları işleri neden bıraktıklarını daha iyi anladım. Kendimin de benzer bir hatayı zaman zaman yaptığımı anımsayıp utandım. Sevda, ne zaman telefonuyla bir şeyler yapsa, 'Yok, oraya değil buraya gir' diye saçma sapan uyarılar yaptığımı anımsadım. Evet değerli dostlar... Belki herkes hayatta diğerini gözetliyor, ona karışıyor. Ama bir de yeti farkınız varsa, gözetlemenin ötesine geçip, size müdahale hakkını kendinde daha çok buluyor. Bu da bağımsız yaşama daha çok ket vuruyor, kendine güveni daha da düşürüyor. Söylenecek çok şey var aslında ama gözetlemediğiniz ve gözetlenmediğiniz günler yaşamanızı dileyerek sonlandırayım yazımı.

İYİ NİYET VE YÖNTEM ORANSIZLIĞI ÜZERİNE

Muzaffer Eskin

Meskin60@hotmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Görmeyen birinin her zaman ve her yerde yardıma ihtiyaç duyduğuna inanılır. Her nerede olursa olsun gören biri, görmeyene yardım etme isteği duyar ya da kendini buna mecbur hisseder. Belki bir iyilikseverliğin, belki de vicdan muhasebesinin sonucudur bu...

Daha önce de görmeyene nasıl yardım edilebileceğini anlatan bir yazı yazmıştım bu dergide. Şimdiyse, yardım etme duygusundaki iyi niyetin, yardım etme yöntemiyle çatışan durumlarına değinmek, iyi niyet ile yöntem arasındaki oransızlığı irdelemek istiyorum.

Eğer özel aracımız yoksa, diğer insanlar gibi biz görmeyenler de toplu taşıma araçlarından yararlanırız. Bu nedenle evimizin kapısından dışarı adım attığımız andan itibaren durağa, istasyona ya da iskeleye varana kadar diğer kişilerin izlem noktasındayızdır. Bunun dışında sinema, tiyatro, konser gibi etkinliklere de gideriz çoğu kez. Yeme içme mekanları da uğrak yerlerimizdendir. Kendi yolumuzu tutturup bastonumuzun da eşliği ile başlarız yürümeye. Bizim adımlarımız baterinin davul ve trampetleri, bastonumuzun sesi de zilleridir sanki. Güzel bir ritim içinde yürürüz. Kendimizi bu yürüyüşün hoşluğuna kaptırılmışken ya bir el tutar kolumuzu ya karşı pencerenin camından yön belirten yüksek bir ses duyarız.

Kolumuzu tutan elin sahibinin davranışını inceleyelim şimdi: Yolun kenarından bastonumuzu duvara değdire değdire yürürken, kolumuza giren kişi, bu hareketi neden yapar? Kendisine kodlanmış olan “Şu görmeyene yardım edeyim, belki sevap kazanırım” fikrinden, yine kendisine kodlanan “Ben götürürsem gideceği yere güvenle gider” duygusundan kaynaklanan bir rahatlık içindedir o kişi. Bunu yaparken de karşısındakinin de bir birey olduğunu ve o bireye izinsiz temas etmemesi gerektiğini hiç düşünmez, düşünemez. Çünkü görüyor olmak bir üstünlüktür, o da bu üstünlüğün kendisine verdiği hazdan olabildiğince yararlanmalıdır. Daha çok kaldırım çıkış ya da inişlerinde, karşıdan karşıya geçişlerde ve dönemeçlerde rastlarız bu hal ve hareketlere.

Oysa bu kişinin sergilemesi gereken doğru hal ve hareket ne olmalıdır? Yukarıda da değindiğim gibi, görmeyen de diğer insanlar gibi bireydir ve kişisel dokunulmazlığı vardır. Niyet iyi de olsa, hiçbir şey demeksizin kola girilmesi, çekiştirilmesi, bu kişisel dokunulmazlığın ihlâlidir. O nedenle bu dokunulmazlığı ihlâl etmekten kaçınan birinin yapması gereken, diğer insanlarla söze nasıl başlıyorsa o şekilde söze başlayıp yardım edip edemeyeceğini sormak olmalıdır. Görmeyen kişi de o zaman yardım ihtiyacında olup olmadığını belirtir ve diğer kişi de yardım etme hazzına ulaşır. Böylece ne görmeyen rencide olur ne de yardım eden tepki alır.

Yardım etme dürtüsüyle uzaktan yön belirtmek, hiç de doğru değildir kanımca. Çünkü aniden gelen ses, insanı ürkütür ve anlamsız tepki verilmesine neden olur. O nedenle uzaktan yön göstermekten kaçınılmalı, o an çevrede biri varsa ona seslenip doğru yönlendirmeyi yapması sağlanmalıdır.

Toplu taşıma araçları beklenirken durak, istasyon ve iskelelerde, doğru taşıtın sorulması durumunda, sorana “Nereye gideceksin?” diye sormak, yine kişisel dokunulmazlığın ihlâlini beraberinde getirir. Çünkü o an önemli olan ve karşıdakini ilgilendiren nokta, bizim nereye gideceğimiz değil, gelmekte olan otobüsün veya metro treninin kaç numara ya da hangisi olduğudur. Bu nedenle doğru olan, sorulan taşıtın gelip gelmediğini söylemektir.

Doğru yöntemi içine alan yardımları her zaman kabul ederiz. Herkes gibi biz de yardıma gereksinim duyarız. Bu gereksinimin en az şekilde olması beklenir. Her zaman ve herkesten yardım beklemek de doğru değildir. Dengeyi elden bırakmamak gerekir. En güzel yardım türü, niyetin iyi, yöntemin doğru olduğu yardım şeklidir.

EVDEN EVE YOL VARDIR

Meral Sözen

Meralsozen1@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Ne mutlu, dışarının karmaşasının üzerine kapısını kapattığı anda, içinde huzur bulabildiği bir evi olana! Ne mutlu yolda olana!

'Ev' denen şeyi bir bütün olarak çok severim. Her bir odasını, her bir köşesini ayrı ayrı severim. Mutfağı da bir ayrı severim. Öyle yemek yapmayla, yemeyle, yemek kokularıyla da hiç aram yoktur oysa. Yine de mutfakta vakit geçirmekten ayrı bir keyif alırım. Lise zamanlarımda kendime ait bir odam olduğu halde, mutfakta ders çalışır, gecenin bir vakti mutfakta tek başıma oturur kahve içerdim. Daha huzurlu, daha güvenli bir yerdir sanki mutfak. Yalnızken de öyledir, birileri varken de. Daha sıcak, daha mesafesiz bir ortamdır sanki; değişik bir rahatlığı vardır bu yüzden.

Biz ailece böyle düşünüyor olacağız ki, bazen tüm aile üyeleri, hiçbir işimiz bulunmadığı halde aynı anda mutfakta oluruz. Orada gerçekten işi olan tek kişi annemdir çoğu kez. Birisi masanın bir kenarına ilişmiş telefonuyla oynar, birisi yaklaşık on dakikadır elindeki su bardağıyla su içmektedir, bu arada iki kişi de başka yer yokmuş gibi ayakta durmuş birbiriyle havadan sudan konuşmaktadır.

Aynı anda onlarca konu konuşulur, hepsi de kimseye bir ağırlık yapmadan uçar gider. Ayrı bir hafifliği vardır orada olmanın. Soyduğu salatalıkların kabuklarını, alınına ve yanaklarına yapıştırarak cilt bakımı yapan, ellerini kahve telvesi ve limonla ovarak yumuşatan annemin görüntüsünün olduğu bir yerde ne kadar ciddi olunabilir ki?

Bazen annem, kendisinin de içinde bulunmasından kaynaklı, mutfağın cazibe merkezi olmasından sıkılır; haklıdır da. Yemek yapmakta olan birinin ayağının altında dolaşan, babam da dahil, dört çocuk... Bir dolaptan veya çekmecedan bir şey alması gerekse, dolabın önünde dikilmekte olan birinden müsaade istemesi gerekir, rahat ve hızlı hareket edemez. Koca evde başka yer yokmuş gibi yaşamlarını orada sürdürmeye çalışanlardan birileri çarpışır bazen. Annemin sabrı taşar ve olay yerine müdahaleye gelmiş çevik kuvvet edasıyla, "Derhal boşaltın burayı!" der. Mutfağı terk etme konusunda direnç göstererek, "Ben bir kahve alacaktım" diyen olursa, ona da: "Ben

yapar getiririm, boşaltın burayı" diyerek uyarısını yineler. Olaysız ama gönülsüz dağılırız sonra yavaş yavaş.

Bilmem farkında mısınız, mutfak konusundan çıkamıyorum bir türlü. Böyledir işte bizim mutfak. Değişik bir rahatlık verir insana.

İşte yine öyle bir gün; annem henüz bizi dağıtmamış, olay yerini boşaltmamıştı. Ben bir kenarda, küçük bir fındık tanesini on beş ısırıkta yiyerek, telefonumdaki mesajlara bakarken, arka planda bir konuşma dönüyordu. Konunun başına ve geneline hakim değilim. Yanlış anlamadıysam, kardeşimin sevgilisinden bahsediyorlardı. Bir isim geçti arada bir yerlerde, oradan çağrışımla olacak şöyle bir cümle duydum: "Alevi onlar değil mi?" Sadece bu kadarını duymuştum ve yazmakta olduğum mesajı da gönder tuşuna basarak henüz göndermişim; orta yerinden konuya girerken bir ironi yapayım dedim. Son derece gereksiz ve saçma sapan bir ironi girişimiydi bu. "Ne, Alevi mi?" diye bir çıkış yaptım önce; sonra da "Bizde Alevi'ye kız verilmez" diye ekledim.

Komik miydi? Hayır. Hoş muydu? Hayır. Ama dediğim gibi amacım sadece, böyle bir kalıp cümle kurabilecek insanlarla dalga geçmekti; alaycı bir ses tonu kullanmışım bu yüzden. Zaten kardeşim de kız değildi.

Ne var ki, açıklamama fırsat vermeden, annemin, "Ne demek o?" diye başlayıp, "Utanmıyorsun da" diye şiddetlenen, "Bir de öğretmen olacaksın!" diye devam eden azarlama fırtınasına tutuldum.

"Şaka yaptım" diyor, daha da batıyordum. Bu nasıl şakaydı, komik miydi yani, yakışıyor muydu bana? Annem sakinleşecek gibi olsa, durumun devam etmesinden tuhaf bir haz duyan kardeşim, annemi tekrardan kışkırtıyordu: "Bu nasıl bir cahillik anlamıyorum" diyordu bıyık altından gülerek; "İnsan ne konuştuğunu bilmez mi canım?"

Ben de ciddi ciddi kendimi açıklamaya çalışıyordum: "Ben hiç öyle düşünür müyüm ya! Saçmalamayın..." O esnada kardeşimin bayağı bayağı arka planda gülerek şunları sayıkladığını fark ettim: "Gerici resmen ya, ülke bunun gibiler yüzünden ilerleyemiyor işte, dünyanın geldiği hale bak..." Ama annem onu duymuyor ve gerçekten de dünyadaki tüm savaşları ben başlatmışım gibi, kaşlarını çatarak "Biz seni böyle mi yetiştirdik?" diyerek beni kınamaya devam ediyordu. Bir umut kardeşime dönüp: "Uzatma sen de artık, bir şey desene!" diye yardım istedim. İki kaşını havaya kaldırarak beni reddederken söylediği, "Hak ettin" cevabını duydum. O eğleniyor, annem kızıyordu.

Tam o anda aydınlandım. Kant'ın içindeki ahlak yasasından yansıyarak üzerinde parlayan, yıldızlı göğün aydınlığıydı bu. Ne güzel bir sahneydi bu böyle. Yakın ilişki içinde olduğumuz Alevi dostlarımız bulunmadığı halde; annem, böyle bir ayrımcılığı hoş görmüyor, kabul etmiyor, tepki gösteriyordu. Bu bakış açısının mutlaka etkisi olmuştu bizim gelişimimizde. Altmış yedi yaşında, ilkokul mezunu bir kadın annem; köklerini eşitlikten alan bir ahlakın güvencesiyle, ev yapıyor bulunduğu yeri.

Neden her eve girdiğimde kendimi bu kadar iyi hissettiğimi düşündüm de; bunun sebebinin, eşitsizliğin ve ayrımcılığın kol gezdiği dışarıda, karşımıza çıkarılan türlü türlü engelle, kendimiz gibi olmamıza izin verilmeyen, insana ve doğaya saygı duyulmayan, sahteliğin ve sığılığın çirkinleştirdiği bir ortamdan duyduğum tiksinti olduğunu fark ettim.

Kaçarak kurtulamayacağımıza da karar verdim hemen sonra. Otoritenin eşitlikten ve hak olandan yana kullanıldığı bir dünyada, evimizin güven ve huzurunu yaşayabilmek için çıkacağız evimizden.

Neyse ki, yalnız değiliz. Evet, dergimiz beş yaşında. Dünya bizim evimiz olsun diye.

EBEVEYN İLE GÖRME ENGELLİ ÇOCUK NASIL OYNAMALI?

Canan Çam Yücel

canancam@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Merhaba Değerli Okurlar.

Bu ay sizlere, ebeveyn ile çocuk arasındaki oyun ilişkisinden bahsetmek istiyorum. Özellikle görme engelli çocuğa sahip ebeveynlerin ilgi ve merak konusu olan oyun etkinliklerinden bahsetmeyi önemsiyorum. Çünkü bu konuda zaman zaman e-posta gruplarında, forumlarda ve sohbet odalarında sorular sorulduğuna, cevaplar bulunmaya çalışıldığına şahit oluyorum. Ben de bu nedenle, büyük önem arz eden bu konuda, kendi deneyimlerimi sizlere aktarmak istiyorum.

Bilindiği üzere, okul öncesi dönem yani 0-6 yaşı kapsayan yıllar, çocuklar için kritik dönem olarak bilinmektedir. Çocukların bu dönemdeki gelişimi çok hızlı olmaktadır. Bu nedenle, bu dönemde ebeveynlerin çocukları için yaptıkları ve yapmadıkları her şey, çocuğun olumlu ya da olumsuz gelişimine etki etmektedir. Bu dönemde çocuklar için en iyi öğrenme aracı oyundur. Çocukların, dünyaya geldikleri ilk andan itibaren karşılaştıkları birincil kişiler ebeveynleridir. Bu nedenle, özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynlerine büyük görevler düşmektedir.

Eğer çocuk görme engelli ise, ebeveyn mutlaka çocuğunun tüm gelişim alanlarını destekleyecek etkinlikler yapmaya gayret göstermelidir. İlk bebeklik döneminden itibaren çocuğun kendi bedenini tanımasına fırsat vermeli, vücudunun bölümlerini tanımasını sağlayacak şarkılar, oyunlar öğretmelidir. Daha sonra ebeveynini tanımasına fırsat vermeli, birlikte zaman geçirmelidirler.

Çocuğun harekete geçmesini sağlayacak, bedenini koordineli şekilde hareket ettirmesini kolaylaştıracak etkinlikler yapmalıdır. Örneğin, sesli, ışıklı oyuncaklar kullanarak, çocuğun oyuncağa doğru hareket etmesini teşvik etmelidir. Çocuk yürümeye başladığı andan itibaren, büyük kaslarını kullanacağı zıplama, koşma, tırmanma, dengede durma, topu yuvarlama, topu tutma gibi etkinliklere oyun içinde yer vermelidir.

Çocuğun küçük kaslarını kullanabileceği, kağıt yırtma, kağıt yapıştırma, kağıt katlama ve yeterli olgunluğa eriştiğinde de kağıt kesme etkinlikleri yapmaya özen göstermelidir.

Çocuğu görmediğı için bazı eğitim araç-gereçlerini kullanmaktan çekindiğini söyleyen ebeveynler bulunmaktadır. Bu tür durumlar, çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuğun potansiyeli doğrultusunda her etkinliğe tam katılımını sağlamak önemlidir. Etrafı silikonla, ipe, alüminyum folyo ile kabartılmış yani sınırları belirlenmiş bir şeklin içini boyamasını sağlamak, kalemi doğru biçimde tutmayı öğretmek, çocuğun küçük kas gelişimi açısından çok önemlidir.

Çocuğa bol bol kitap okumak, sorular sormak, cevaplamasını beklemek, yorum yapmasını sağlamak, çocuğun muhakeme becerisini geliştirmektedir. Bu tür etkinlikler, çocuğun problem çözme becerilerini arttırmaktadır. Çünkü çocuk ne kadar çok yeni hikayeler dinlerse, o kadar yeni durumlar hakkında fikir sahibi olacaktır. Mümkün olduğunca, hikaye okuma esnasında, hikayede geçen nesnelere somut olarak dokundurmak, hikayede geçen olayları somut olarak canlandırmak gerekir. Normal gelişim gösteren, herhangi bir engeli bulunmayan çocuklar, hikaye kitapları üzerindeki yazılardan çok resimlerden etkilenmekte, resimler daha çok ilgilerini çekmektedir. Resimlerdeki renklilik yani somutluk, onlarda ilgi uyandırmaktadır. Görme engelli çocuklar ise, bir hikayeyi sadece sözel olarak dinlediklerinde, sıkılma olasılıkları artacaktır. Görme engelli çocuklar için somutlaştırma, resimlerdeki nesnelere dokundurma veya resimdeki olay ve durumların drama yoluyla canlandırılması ile gerçekleşecektir. Bu şekilde, görme engelli çocuklar da hikayeyi daha zevk alarak dinleyeceklerdir.

Çocuklara fayda sağlayacak önemli etkinliklerden biri de, çocuklarla karar alabilecekleri, sorumluluk alabilecekleri etkinlikler yapmaktır. Farklı mesleklerle ilgili oyunlar oynamak, birlikte hikayeler yazmak, yazılan hikayeyi canlandırmak, bu hikayede alınacak rollere karar verme konusunda çocuğa yetki vermek, rolünün getirdiği sorumlulukları üstlenmesi konusunda cesaretlendirmek, çocuğun hem sosyal gelişimi alanında hem de dil gelişimi alanında olumlu yönde gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Çocuğun okul öncesi dönemde hareket halinde olacağı oyunlar oynamaya özen gösterilmelidir. "Görmüyor, çarpar, düşer, yaralanır" şeklinde kaygılarla, çocuğa yapılan her engelleme, çocuğun ilerde bedenini koordineli şekilde hareket ettirmesini engelleyecek, çocukta duruş bozuklukları oluşturacak, bağımsız hareket etmesini zorlaştıracaktır. Bu nedenle, görme engelli çocuğa sahip ebeveynlerin de çocuklarına hareket etme konusunda geniş alternatifler sunmaları gerekmektedir. Saklambaç,

yakalamaç gibi oyunlar oynanmalı, çocuğun ilk önce kendisi için en güvenli ortam olan ev ortamında özgürce hareket etmesi sağlanmalıdır. Daha sonra da dış mekan etkinliklerine yer verilmeli; parkta, kumda, suda oyunlar oynanarak, çocuğun birçok alanda kendini özgür hissetmesi için gereken çaba gösterilmelidir. Dış mekanlarda, birçok farklı ortamda çocukla birlikte bulunulmalı, çocuğa zengin uyaranlar sunulmalı, çocuğun dış mekanlardaki nesnelere dokunması için fırsat yaratılmalıdır. Örneğin, çocuğa bir ağacın tanıtılması için ağacın gövdesinden başlanarak dokundurulmalı, gerekirse ağacın dallarına dokunması için çocuk yukarı doğru kaldırılarak ağacın dallarına, yapraklarına dokunması sağlanmalıdır. Tüm bu aşamaların uygulanması, çocukta şekil, boyut, doku gibi farklı kavramların oluşmasını sağlayacaktır.

Oyuncak seçimine gelince, çocuklara daha çok gerçeğe yakın olması sebebiyle eğitici ahşap oyuncaklar alınmalı, bul-tak şeklinde eksik parçaları tamamlamasını sağlayacak oyuncaklar seçilmeli, dokunsal özelliği olan kitaplar seçilmeye çalışılmalı, sürekli sesli oyuncaklar seçmekten kaçınılmalı, çocuğun günlük hayatın içinde karşılaşamayacağı hayvanların sert plastikten yapılmış olanları satın alınarak en gerçekçi biçimiyle hayvanlar tanıtılmalı, çocuğun özellikle dokunma duyusunu işlevsel olarak kullanabileceği oyuncaklar seçilmeye özen gösterilmelidir. Çünkü görme yetisinin yerini tutabilecek en önemli duyunun, dokunma duyusu olduğu alanyazında yapılan araştırmalarla da kanıtlanmıştır. Ebeveynlerin sadece sese yönelmesi, çocuğun sadece tek bir duyu üzerinde odaklanmasını sağlamakta, diğer duyuların güçlenmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, görme engelli çocuklar için üretilmiş özel oyuncaklar bulmaya çalışmak da doğru bir yöntem değildir. Daha önceden herkes için üretilmiş ve satışa sunulmuş, erişilebilir olarak tasarlanmış tüm oyuncaklar, görme engelli çocuğa da alınabilir. Eğer bir oyuncağın faydalı olacağı ancak erişilebilir tasarlanmadığı düşünülürse de, alınan oyuncak üzerinde yapılacak küçük ama çok önemli uyarlamalarla, bu oyuncağı görme engelli çocuk için de erişilebilir kılmak mümkün olabilmektedir. Oyuncak seçimi konusunda son bir şey eklemek gerekirse, karşımıza çıkan her oyuncağı satın almak yerine, mümkün olduğunca gerçek, hayatın içinden materyaller kullanmak, görme engelli çocukların oyun esnasında öğrenmelerine büyük katkı sağlayacaktır.

Özetle söylemek gerekirse, aslında görme engelli çocukların gelişimi, normal gelişim gösteren çocukların gelişiminden farklı değildir. Sadece bireysel farklılıklar vardır; gelişim aynı şekilde gerçekleşmekte fakat hızı değişiklik göstermektedir. Bu nedenle,

ebeveynlerin yapması gereken en önemli şey, öncelikle çocuğunu tanımaya çalışmak, en iyi ne şekilde öğrendiğini anlamaya çaba göstermek, çocuğunun mümkün olduğunca farklı ortamlarda bulunmasını teşvik etmek, büyük kas becerileri, küçük kas becerileri, dil gelişimi, sosyal gelişim alanlarında olumlu yönde katkı sağlayacak olan yukarıda kısmen saydığımız oyun etkinliklerine yer vermektir.

ETKİYE TEPKİ

Mustafa İşcier

mustafaiscier@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Birçoğumuz tarafından bilindiği üzere, psikolojide davranışsal yaklaşım kuramları vardır. Edimsel koşullanma ise, bu kuramlardan biridir. Thurndike'in Etki yasası doğrultusunda yapılandırılmıştır. Kalıcı ve istendik davranışı, ödül ve ceza gibi pekiştiricilerle edimselleştirmeye çalışan öğretim modelidir. Eğitim-öğretim hayatımızdan tutun da gündelik yaşamda karşımıza çıkan her şeyde söz konusu davranışsal yaklaşımı görürüz. Hatta görmekle kalmaz, bizzat uygularız. Elbette bu yazımdaki amaç, uzun uzadıya edimsel koşullanma nedir, ne değildir açıklamak olmayacak. Nuri Turhan'ın Facebook sayfasında paylaştığı bir gönderinin bende oluşturduğu izlenimleri ve oldukça ilginç bulduğum saptamaları sizlerle paylaşmak istedim. Bir hayli komik ama bir o kadar da insanı düşündüren bir içerik var. Muhtemelen yazarı belli olmayan alıntı yazıda, günlük hayatta yaşanabilecek, olağan bir sıraya geçme durumunu ele almış. Sıraya geçmesi gereken bir insana yönelik tepkiler, farklı bakış açılarıyla sıralanmış. Yazıyı aynen aktarıyorum:

...

Klasik tepki: "Sıraya geç kardeşim."

Neoklasik tepki: "Şeker kardeşim, sıraya geçiver."

Realist tepki: "Sıra var."

Sürrealist tepki: "Sallandıracaksın bunlardan ikisini Kızılay'da, bak bir daha yapabiliyorlar mı?"

Romantik tepki: "Beyefendi, galiba sırayı görmediniz."

Modern tepki: "Efendim, insanımız eğitimsiz. Halbuki Avrupa'da..."

Postmodern tepki: "Sırana geç lan ayı!"

Uzlaşımçı tepki: "Acelesi olmasa öne geçmezdi, üzmeğin garibi..."

Devrimci tepki: "Altyapı sorunları çözülmeden halkımız sıraya geçmez. Devrim olunca herkes hizaya gelecek."

Kadercı tepki: "İki dakika fazla beklesek, kıyamet mi kopar? Kıymetse hepimizin işi görülür."

Felsefeci (septik, kuşkucu) tepki: "Ön ve arka kavramları görecelidir. O tarafın ön taraf olduğuna kim karar verdi? Öne geçtiğini zanneden, aslında arkaya geçmiş olabilir."

Kantçı tepki: "Efendim, algılanmayan şeyler yok demektir. Bakmayın o tarafa, adam yok olur."

Kötümser varoluşçu tepki: "Herkes bir gün ölecek. Onurlu bir şekilde bekleyin. Bir gün o adam da ölecek."

İyimser varoluşçu tepki: "Sıkmayın canınızı, şu anın tadını çıkarmaya çalışın. Bakın ne güzel hayattasınız ve birileri önünüze geçebiliyor."

Hümanist tepki: "İnsanlık bir bütündür. Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için. Dolayısıyla birimiz öne geçince, aslında hepimiz öne geçmiş oluyoruz."

...

Okurken, çok gülmüştüm bu yazıya. Özellikle post-modern tepki ve felsefi kuşkucu tepki kahkahalara boğmuştu beni. Çok sıradan, gündelik bir durum ama farklı bakış açılarıyla sunulmuş ilginç bir düşünsellik katmış olaya.

Yazıyı birkaç kez daha okuduktan sonra, düşündüğüm ilk şey, "Benzer bakış açılarını kullanarak toplumun körlere yönelik algısını, insanların bir körü gördüğünde verdikleri tepkileri nasıl anlatabilirim?" oldu. Hemen işe koyuldum. Öncelikle, bir çerçeve hikaye oluşturmam gerekiyordu pek tabii. Bir körün günlük hayatta karşılaştığı sıradan bir durum olmalıydı ve bir kör için artık sıradanlaşmış olan insan tepkileri de olayın olmazsa olmazlardı elbette. Çerçeve hikayeyi de oluşturdum. Farklı bakış açıları ile, bir körü gördüğünde, insanların verdikleri tepkileri sıralayabiliriz artık. Hazır mıyız? "Eveeeeeet" dediğinizi duyar gibi oluyorum.

Çerçeve hikayemiz: Kör bir erkek, herhangi bir sesli uyarıcı sistemin olmadığı kavşakta, karşıdan karşıya geçmek istiyor. Elinde bastonu var ve güneş gözlüğü takmış. Kör hikaye kahramanımıza insanların verdiği tepkiler:

Klasik tepki: "Arkadaş âmâ, görme özürlü herhalde. Yardıma ihtiyacı var."

Neoklasik tepki: "Güzel kardeşimiz görme engelli galiba. Yardımcı olalım."

Realist tepki: "Adam görmüyor."

Sürrealist tepki: "Falçata Kemal olacaksın çizeceksin adamı gözünün ortasından ki anlasın görmeyenin halini."

Romantik tepki: "Efendim görmüyorsunuz sanırım."

Modern tepki: “İnsanımız çok eğitimsiz ve bilgisiz, engelli vatandaşlarımız hakkında. Avrupada böyle mi?”

Post-modern tepki: “Adam körmüş ya lan!”

Devrimci tepki: “Dayanmak devrimci bir eylemdir. Tüm alt yapı sorunlarını dayanışma içinde ve eylem yaparak çözebiliriz.”

Kaderci tepki: “Yardımcı olalım görmeyen arkadaşa, hepimiz engelli adayız sonuçta.”

Felsefi (kuşkucu) tepki: “Gören ve görmeyen kavramı görecelidir aslında. Öyle ki gördüğümüzü sandığımız şeyleri görmüyor olabiliriz. Kimin gördüğü, kimin görmediği tartışmalı bir mesele.”

Kantçı tepki: “Efendim, algılanmayan şeyler yoktur. Bakmayın o tarafa adam görünmez olur.”

Kötümser varoluşçu tepki: “Vah yazık! Ne kadar da gençmiş.”

İyimser varoluşçu tepki: “Cennetlik adamsın. Dünyada o kadar kötü şeyler oluyor ki görmediğin için şanslısın.”

Hümanist tepki: “İnsanları gören görmeyen diye ayırmamız gerekiyor. Hepimiz insanız sonuçta. Farklılaşmanın ayrışmanın bir alemi yok. Benzer özelliklerimizin üstünde duralım. Hepimizin iki kulağı bir burnu var nihayetinde.”

VAROLUŞU HAREKET OLANIN ZAPTEDİLME AZABI

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Burası ne kadar da dar ve basık. Epeydir burada kalmaktan öyle çok bunaldım ki. Belki ben, 'ben' olmasaydım, bu sıkıştırılmış yerde olmak hem bu denli uzun hem bu denli daraltıcı gelmezdi. Oysaki ben her daim oradan oraya uzanmayı, benim için farklı fiziksel mekanlar arası dolaşmayı yaşam tarzı haline getirmiş gibiyim. Belki de bütün var oluşum bu hareket üzerine kurulu. Sesler, tatlar, renkler ve şekiller, dokular ve dokunuşlar her ne olursa olsun kendimi var edebileceğim bir ortam, bir devinim muhakkak bulurum. Tıpkı her varoluşun bu koca yapbozda oturduğu bir boşluk olduğu, henüz ait olduğu yere oturmuyor olsa da ilgi ve hissini her daim taşıdığı gibi.

Belki biraz, benim için bir çeşit azap olan, bir nevi duvarlar arasına yerleştirilişimden bahsetmeli. Ne uğruna hapsedilmiş, doğam gereği hareketten alıkonmuş olduğumu kendime dahi açıklayamamış olsam da, başkalarıyla paylaşmak bir nebze zihin açıcı olabilir diye düşünüyorum. Kim bilir, belki kaçırdığım bir nokta vardır, paylaşmanın gücüyle köprüsü kurulmamış bağlantıyı bu yolla yakalamam mümkün olur. Aslında zapt edilmeden evvel zararlı birtakım meselelerle uğraşıyor olduğum söylenemez. Her zamanki gibi mesut bir devinim içinde dolanmaktaydım. Benim var oluşumun gereği buyken, ayrıca bir tanımlamaya ihtiyaç duymuyorum fakat belki siz bu halime "Şen şakrak bir şekilde" diyebilirdiniz. Ah evet! Belki de, beni hapsedmişlerin kendilerini çok uzun müddettir buldukları bir hal olmadığı için; neşeyle dolu olmak, ya bana karşı keskince yükselen yoğun bir kıskançlıktan ve yahut bu hale duydukları özlemin yaktığı anı dondurma arzusundan ötürü, hiç vakit kaybetmeksizin varlığımı muhafaza etmek kabil olmuştur. Şimdi bu şekilde düşündüğümde neden hızlı hareket etmiş olduklarını anlayabiliyorum.

* * *

Kadın: (Heyecanla) "Pardon beyefendi, nereye gidiyorsunuz? Size yardım edebilirim!" (arkadan sarılarak)

Adam: (Dalga geçer bir şekilde) “Galiba bütün gün insanların seni maruz bıraktıkları muameleyle sözüm ona empati kurdurmadıkça vazgeçmeyeceksin. Peki, tamam. Gideceğim yeri biliyorum ve yardıma ihtiyacım yok hanımefendi. Teşekkürler.”

Kadın: (Eğlenmiş gibi) “Hahaha, işte oldu. Hem neden mümkün olmasın ki kör birinin, gözleriyle yolunu bulamayan birine destek olması. Sonuçta yol bulmanın beynin haritalama ve işaretleri anlamlandırma becerisiyle ilgisi var. Her neyse... Bugün nörobilim dersi vermeyeceğim. Çok yorucu bir gün geçirdim. Üzerine epeyce zamandır çalıştığımız App'i, ekip şefi sıfatıyla ben sundum Almanya'dan gelen ekibe.”

Adam: (ilgiyle) “Nasıl buldun? Dün bahsettiğin noktalarda anlayabildiniz mi?”

Kadın: (bir parça bitkin bir parça mutlu bir sesle) “Beklediğimden daha iyi bir tartışma yürüttük. Galiba bu iyi oldu. Ya sen ne yaptın bugün? İstedığın gibi kadrajlar yakalayabildin mi?”

Adam: “Pek emin değilim fakat daha fazla fotoğraf alabilmek ve açık kompozisyon yakalayabilmek için çok yürüdüm bugün. Bu emeğin karşılığı, sergi için iş görür güzellikte bir şeyler çıkarmış olabilirim. Aaa sahi! Sana ne getirdim. Kapalı kalmasındansa, seninle uçup yayılmasını isteyeceğim bir şey! Beni bugün en çok cezbeden bu oldu diyebilirim.”

Kadın: (telaşla ve sevinçle paketi açarken) “Seni tanıyorum. Cezbeden düşüncüyle bunun bir şekilde ilişkisi olmalı. Anlatsana ne oldu?”

Adam: (düşünceli) “Hani bilirsin, hepimiz sanki belirlenmiş ölçülerde kendimizi sabitleyip kabul görme telaşı içindeyiz. Gitgide uzaklaştığımızı hissediyorum, doğamız diyeceğimiz her ne varsa bize ait olanlardan. Bazen tek bir inanç, tek bir düşünce, tek bir düzen, tek bir duyunun hakimiyetiyle kurgulanmış bir akvaryumda sınırlı bir alanda dönüp duruyoruz. Tıpkı aslında uçucu olmasına rağmen birilerinin zevki uğruna bir şişeye kapatılmış olan bu koku gibi. Sonra kendimi bu düşünce girdabından sıyırıp bize baktığımda, bize sunulan ve bizden bekleneni umursamadığımızı hatırlıyorum. Başkasına göre belki yanlış, belki manasız, belki başka bir kurgunun pençesinde iyice yargılanan fikir ve tavırlarımız, kaynağını bizden almış doğal bir rotada akıp gidiyorlar adeta. İşte bu şişeyi vitrininde gördüğüm dükkanın önünde durup bunları düşündüm. Sonra kokuyu merak ettim. İçeri girip koklamak istediğimi söyledim. Tanecikleri onca farklı taneciklerin arasından süzülüp geçerek burnuma ulaştı. Bana öyle geldi ki bu kokunun da bir

karakteri var. Kim bilir bize de çağrışımların açtığı yollardan anlatacak neleri var. İşte böyle düşündüm ve satın aldım.”

* * *

Tüm zerrelerimin sevinçten nasıl titrediğini tarif edebileceğimi zannetmiyorum. Şişenin kapağı açıldığında özgürce, taneciklerimi saça saça hareket etme imkanı buluyorum. Yerim sıkıştırılmış kutular, insanların bana anlamsız bakışlar fırlattığı şişeler değil ki. Yerim tüm fiziksel yapıları aşip burundan buruna ulaşmak için yayıldığım hava. Ben, denize, güneş ışıklarına, yağmur bulutlarına, bir çocuğun saçlarına karışmalı, meyvelerin her lokmasında ciğerlere dolmalı, sevgililerin paylaştığı her şeyde mutlulukla uçmalıyım. Öyle ya, bir yapbozun parçaları gibi olan tüm varlıklar, ancak kendi varoluşlarının gerektirdiği gibi olduğunda bütünü mümkün kılabilirler. Her zerrenin, her canın tek bir makineden çıkmışçasına bir kalıba uygun, yaşanmışlıktan soyutlanmışçasına dümdüz, diğer hiçbir şeyden ayırt edilemeyecek denli kendine yabancı olmaya zorlanmasıyla, evrensel değerler diye ortaklaşılın meseleler nasıl bağdaştırılabilir? Hem hayat dediğimiz oluş hali, her zerre için biricik değil midir? Aksi olsaydı, her şey bir olsaydı ömür biçmek nasıl mümkün olacaktı? Ah keşke bıraksalar da her şey kendi yolunda dilediğince yürüse, kendi olarak, tüm farklılığı ve benzersizliğiyle...

VEDA

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Sayı: 60, Şubat 2019

Uzun bir aradan sonra merhaba sevgili EEEH Dergi okurları,

Başlangıçlar önemlidir. Her şey zıddıyla var olup anlam kazandığı için bitişler de öyle.

Beş sene önce dâhil olduğum ve hayatımda önemli bir yer tutan bu oluşum ve içindeki güzel insanlara onlarla ilgili ne hissettiğimi söyleyerek ayrılmak için 5. yıl sayısından daha anlamlı bir zaman olamazdı sanırım.

Derginin adını, içeriği ve yazar kişileri görünce çok heyecanlanıp hemen takibe başladığım zamanlardan, sevgili arkadaşım Engin Yılmaz'a ihtiyaç olduğu takdirde dergide destek de verebileceğimi söylemem ve onun beni hemen dikkate alıp ekibin de onayıyla gruba dâhil edilmem benim için güzel bir hikâyenin de başlangıcı oldu.

Tüm ekip arkadaşlarıma onlarla ilgili duygularımı paylaşarak veda etmek istedim.

İsim soyadı benzerliğinden kimi zaman kardeş kimi zaman da bizzat aynı kişi zannedilmekten keyif aldığım ve gurur duyduğum, her daim söyleyecek bir sözü olan sevgili Bahar'a,

Dergiye getirdiği yeni soluk ve herkesin kolaylıkla cesaret edemeyeceği bir şeyi yaparak kendi iç dünyasını zaman zaman bütün içtenliğiyle bizimle paylaşan sevgili Beyza'ya,

Çabası, duygudaşlığı, dostluğu ve tüm bunları her daim hissettirmekten çekinmediği için sevgili Burak'a,

Tanışma şansına erişebildiğim birkaç ekip arkadaşşımdan biri olan ve hem alandaki bilgi birikimi hem zarif kişiliğiyle "iyi ki var" dediğim sevgili Canan'a,

Ele aldığı konuları hep büyük bir iştahla okuduğum, taaa uzaklardan bile iyiliğini güzelliğini hissettiren sevgili Deniz'e,

İlk defa Gören Kulak projesi sayesinde "saatlerce dinlerim" dediğim sesiyle tanışıp sonrasında dergide birlikte çalışma imkânını bularak ne kadar akıllı ve başarılı bir kadın olduğunu da yakından öğrenme fırsatını yakaladığım sevgili Elif'e,

Çalışkanlığı, üretkenliği, hangi sorunla başvursam karşıma bir çözüm ve destekle çıktığı ve üniversite yıllarımdan beri gösterdiği arkadaşlık için sevgili Engin'e,

İnsana iyi hissettiren dürüstlüğü ve naifliği, dergi ekibinin en tembel zamanlarında yaptığı müdahalelerle hepimizin ruh halini yukarı çekebilme başarıları için sevgili Gülcan'a,

Yazılarını kahkaha ile okuduğum ve yaratıcılığına hayran olduğum sevgili İlke'ye,
Yine tanışma imkânı bulduğum birkaç yazardan biri olan, zor durumları toparlamadaki üstün başarısına şahit olduğumuz, müthiş ifade gücü ve hiç bitmesin istediğim yazıları için sevgili Meral'e

Dergiye katıldığı ilk günden beri üretkenliği ve enerjisi ile beni hayrete düşüren ve sıcaklığını e-posta satırlarında bile hissettirmeyi başaran sevgili Sevgi ye,
Çok çok ama çok teşekkür ediyorum.

Şu an dergi ekibinde aktif olarak yer almasalar bile az ya da çok çalışma imkânı bulmuş olduğum Engin Albayrak'a, Eylem Yurtsever'e, Gamze Sofuoğlu'na Mürşide Ciğerlioğlu'na ve Oğuzhan Al'a tüm arkadaşlıkları, destekleri ve güzel yazıları için teşekkürler.

Ve son olarak bu hikâyede bizi yalnız bırakmayan ve her daim yanımızda olan dergi okurlarına da kendi adıma sonsuz teşekkürler. Bu dergi elbette sizinle güzel ve sizinle kıymetliydi ve öyle olmaya da devam edecek.